

Geschokt

Een onderzoek naar
het gebruik van
het stroomstootwapen
in de GGZ

Oordeel

Op basis van het onderzoek verklaart de Nationale ombudsman de klachten over de politie-eenheid Rotterdam en het Openbaar Ministerie gegrond.

Datum: 19 mei 2020

Rapportnummer: 2020/014

Geschokt

Samenvatting van het onderzoek naar het gebruik van het stroomstootwapen in de GGZ.

Aanleiding

Begin 2017 startte de politie met een pilot met het stroomstootwapen. Voor deze pilot werden 320 politieagenten van vier verschillende teams uitgerust met dit wapen en opgeleid voor het gebruik ervan. Eind 2018, nog tijdens de pilot, ontving de Nationale ombudsman in korte tijd twee klachten over de inzet van het stroomstootwapen door agenten van de politie-eenheid Rotterdam. Beide klachten gingen over de inzet van het stroomstootwapen binnen een instelling of afdeling voor geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Een jongeman in een psychose en een demente man van 73 jaar werden door middel van herhaaldelijke inzet van het stroomstootwapen door de politie onder controle gebracht. Het ging om burgers die zich niet schuldig hadden gemaakt aan een strafbaar feit en daar ook niet van werden verdacht.

De politie had de klachten over de proportionaliteit van het gebruikte geweld zelf niet onderzocht, omdat de hoofdofficier van justitie al had geoordeeld dat de politie met de inzet van het stroomstootwapen juist had gehandeld. De Nationale ombudsman neemt de klachten in onderzoek om aan de hand daarvan te duiden wat belangrijk is voor rechtmatig én behoorlijk gebruik van het stroomstootwapen, al dan niet binnen GGZ-instellingen. Het onderzoek gaat over de vraag of de politie-eenheid Rotterdam op een rechtmatige en behoorlijke manier gebruik heeft gemaakt van haar bevoegdheid om het stroomstootwapen in te zetten. En of de politie het perspectief van de burger in acht heeft genomen bij de nazorg en de klachtbehandeling. Ook onderzoekt de Nationale ombudsman of het Openbaar Ministerie redelijkerwijs tot het oordeel kon komen dat de politie met de inzet van het stroomstootwapen juist heeft gehandeld.

Oordeel

De Nationale ombudsman beoordeelt beide klachten afzonderlijk aan de hand van de toepasselijke behoorlijkheidsnormen, namelijk het **evenredigheidsvereiste** en het **vereiste van goede motivering**. Ten aanzien van beide klachten komt de ombudsman in grote lijnen tot dezelfde conclusie, namelijk dat respectievelijk de politie en het Openbaar Ministerie de genoemde behoorlijkheidsnormen hebben geschonden. Uit het onderzoek is gebleken dat de politie bij de toepassing van het stroomstootwapen de proportionaliteit uit het oog is verloren door het middel herhaaldelijk te gebruiken. Vóór de inzet had de politie ook niet voldoende nagedacht had over de mogelijke gezondheidsrisico's voor de betrokkenen. De politie heeft zich niet voldoende rekenschap gegeven van de impact die de toepassing van het wapen heeft op kwetsbare personen. Verder viel in beide zaken op dat de politie heeft verzuimd om de familie of de contactpersoon van de getaserde personen adequaat te informeren over de toepassing van het stroomstootwapen. Dat had wel moeten, omdat beide betrokkenen zelf niet in staat waren met iemand buiten de zorginstelling te communiceren.

Doordat de politie de klachten van verzoekers niet in behandeling heeft genomen zijn zij bovendien op een onbehoorlijke manier buitenspel gezet in de evaluatie van de gebeurtenissen en is hen de toegang tot het klachtrecht onthouden. De ombudsman vindt dat de politie hiermee het klachtrecht heeft geschonden.

De hoofdofficier van justitie beoordeelde het gebruikte geweld in beide zaken als proportioneel en subsidiair. De ombudsman komt tot de conclusie dat dit een summiere juridische toets betrof waarbij geen sprake was van voorafgaand gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen. Zonder een gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen had de hoofdofficier van justitie niet tot een oordeel over het geweldgebruik mogen komen. Nu de Nationale ombudsman dit onderzoek zelf verricht heeft, kan hij op basis van zijn bevindingen niet anders dan concluderen dat het oordeel van de hoofdofficier van justitie over het gebruikte geweld niet begrijpelijk en onvoldoende gefundeerd is. Het handelen van het Openbaar Ministerie is daarom in strijd met het motiveringsvereiste.

Aanbevelingen

De ombudsman vindt het belangrijk dat de politie zorgvuldig en terughoudend te werk gaat bij het gebruik van het stroomstootwapen. Dat moet te allen tijde en al helemaal als het gaat om een inzet in een GGZ-instelling of op een afdeling voor geestelijke gezondheidszorg, waar geen verdachten wonen maar hulpbehoevenden. Tijdens het onderzoek heeft de ombudsman gezien dat er gedurende de pilot al een aantal dingen zijn verbeterd. De minister van Justitie en Veiligheid heeft de instructie die geldt voor de toepassing van het stroomstootwapen aangescherpt. Hierdoor ligt de lat voor de inzet van het stroomstootwapen op burgers die niet worden verdacht van een strafbaar feit een stuk hoger. Er zijn ook andere verbeteringen doorgevoerd, zoals een uitbereiding van de opleiding voor het gebruik van het stroomstootwapen. Toch denkt de ombudsman dat het nodig is dat de politie en het Openbaar Ministerie lessen trekken uit de incidenten die hij heeft onderzocht, om een rechtmatige en behoorlijke toepassing van het stroomstootwapen in de toekomst te borgen. De ombudsman geeft op basis van zijn onderzoek een aantal richtlijnen:

- **Zorg dat de politieagenten getraind zijn en dat zij de instructie en de gezondheidsrisico's kennen**
- **Bereid de inzet zo goed mogelijk voor**
- **Sta stil bij de effectiviteit van het stroomstootwapen**
- **Informeert de betrokkenen over de inzet van het stroomstootwapen**
- **Evalueer de toepassing van het stroomstootwapen en leer ervan**

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Leeswijzer	6
1 Wat is het stroomstootwapen en hoe werkt het?	7
2 De introductie van het stroomstootwapen in Nederland	10
3 De ontwikkeling van de wet- en regelgeving rond het stroomstootwapen	13
4 Twee klachten over de inzet van het stroomstootwapen in een GGZ-instelling	16
Casus de heer X, 17 juli 2017	16
Casus de heer Y, 7 juli 2018	20
Het verloop van de klachtenprocedure bij de politie	27
5 Reflectie	28
6 Oordeel	36
7 Slotbeschouwing	41
Bijlage: tijdslijn	43

Inleiding

Klachten

In 2018 ontving de Nationale ombudsman in korte tijd twee klachten over de inzet van het stroomstootwapen door agenten van de politie-eenheid Rotterdam. Beide klachten gaan over de inzet van het stroomstootwapen binnen een instelling of afdeling voor geestelijke gezondheidszorg (GGZ). De moeder van de heer X klaagt erover dat de politie-eenheid Rotterdam op 17 juli 2017 haar zoon – die in een isoleercel in een GGZ-instelling verbleef – herhaaldelijk heeft getaserd op het lichaam. De heer X verkeerde in een psychose. De andere klacht werd ingediend door de zoon van de heer Y. Hij klaagt erover dat de politie-eenheid Rotterdam op 7 juli 2018 op een BOPZ-afdeling in een verpleeghuis twee keer het stroomstootwapen heeft gebruikt tegen zijn 73-jarige demente vader. De heer Y had op dat moment een delier. Zowel de moeder van de heer X als de zoon van heer Y vinden het toegepaste geweld niet behoorlijk. Ook klagen de moeder van de heer X en de zoon van heer Y erover dat de politie-eenheid Rotterdam na inzet van het stroomstootwapen richting betrokkenen tekort is geschoten in de nazorg. Tot slot klagen zij erover dat de politie-eenheid Rotterdam hun klachten over de proportionaliteit van de inzet van het stroomstootwapen niet in behandeling heeft genomen. De politie besloot om deze klachten niet te behandelen, omdat de hoofdofficier van justitie al had geoordeeld dat de politie met de inzet van het stroomstootwapen juist had gehandeld. De moeder van de heer X en de zoon van de heer Y klagen ook over dit oordeel van de hoofdofficier van justitie.

De pilot stroomstootwapen

In 2017 is de politie gestart met een pilot met het stroomstootwapen. Sindsdien wordt het stroomstootwapen door een aantal politieagenten in Nederland gebruikt. In Rotterdam zijn alleen de hondengeleiders uitgerust met een stroomstootwapen. De minister van Justitie en Veiligheid (hierna ook: de minister) heeft naar aanleiding van deze pilot op 15 november 2019 besloten om in de komende vijf jaar 17.000 politieagenten uit te rusten met het stroomstootwapen.

Aanleiding onderzoek

De invoering van het stroomstootwapen betekent vanzelfsprekend dat er kaders moeten zijn waarmee het gebruik gereguleerd wordt. Deze kaders zijn in eerste instantie van juridische aard, zoals hetgeen in de Ambtsinstructie is bepaald. Rechtmatig gebruik van het stroomstootwapen is echter nog niet altijd behoorlijk gebruik van het stroomstootwapen. De ombudsman beoogt met dit onderzoek, aan de hand van de twee ingediende klachten, te duiden wat belangrijk is voor rechtmatig én behoorlijk gebruik van het stroomstootwapen, al dan niet binnen GGZ-instellingen.

Het uitgangspunt van de Nationale ombudsman is dat het perspectief van de burger geborgd moet worden in alles wat de overheid doet. Als het gaat om geweldgebruik tegen personen die in een GGZ-instelling verblijven, dan is duidelijk dat er sprake is van geweld tegen kwetsbare personen die in een afhankelijke positie verkeren. Zij zijn patiënten en geen verdachten. Mede daarom heeft de Nationale ombudsman besloten om de klachten van de moeder van de heer X en de zoon van de heer Y in onderzoek te nemen.

De Nationale ombudsman heeft ervoor gekozen om de beide klachten gezamenlijk te onderzoeken, zodat de verschillen en de overeenkomsten tussen beide gevallen zichtbaar worden. Het onderzoek gaat over de vraag of de politie-eenheid Rotterdam op een rechtmatige en behoorlijke manier gebruik heeft gemaakt van haar bevoegdheid om het stroomstootwapen te gebruiken. En of de politie het perspectief van de burger in acht heeft genomen bij de nazorg en de klachtbehandeling. Ook onderzoekt de Nationale ombudsman of het Openbaar Ministerie tot het oordeel kon komen dat de politie met de inzet van het stroomstootwapen juist heeft gehandeld.

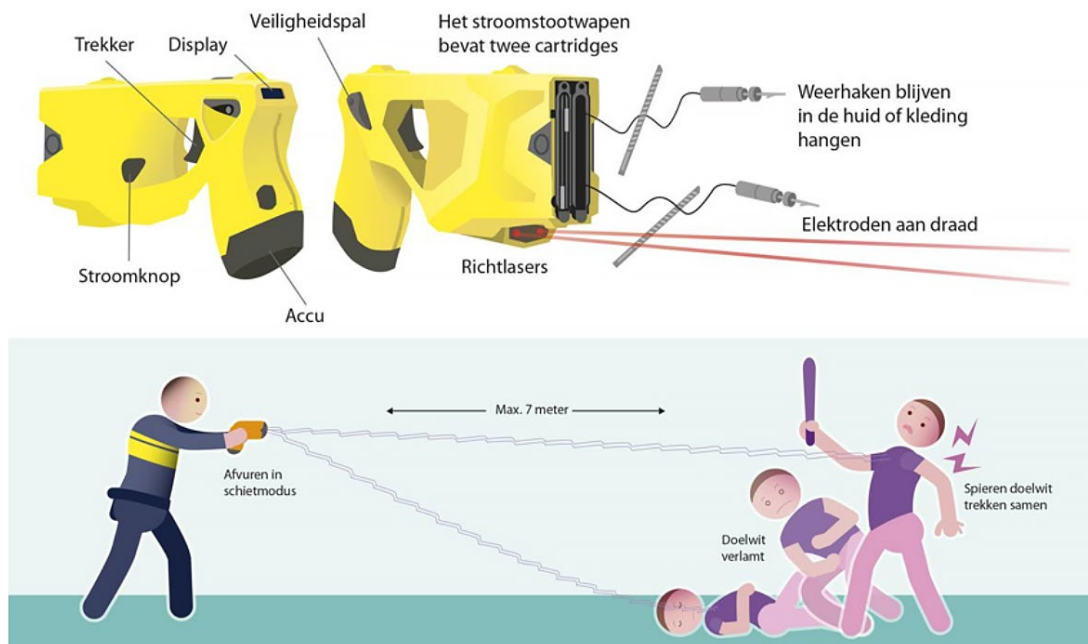
Leeswijzer

In de volgende drie hoofdstukken leest u de achtergrondinformatie die nodig is om goed te begrijpen waar het onderzoek over gaat. Wat is het stroomstootwapen en hoe werkt het? Hoe verliep de introductie van het stroomstootwapen in Nederland? En hoe ontwikkelde de wet- en regelgeving rond het stroomstootwapen zich intussen? Vervolgens beschrijven we de twee casussen waar het onderzoek om draait. U kunt lezen wat er is gebeurd, welke klachten de moeder van de heer X en de zoon van de heer Y hadden en waarom de politie deze klachten voor een belangrijk deel niet heeft behandeld. Daarop volgt de reflectie op de gebeurtenissen door de diverse betrokkenen na opening van het onderzoek door de Nationale ombudsman, waaronder de reactie van de politiechef en de voorzitter van het College van procureurs-generaal op de klachten. Tot slot geeft de Nationale ombudsman zijn oordeel over de klachten en doet hij in een slotbeschouwing een aantal aanbevelingen. In de bijlage bij dit rapport treft u een tijdlijn aan, zodat overzichtelijk is hoe de pilot inzet stroomstootwapen, de ontwikkelingen in de wet- en regelgeving en de gebeurtenissen rond de twee onderzochte klachten elkaar opvolgden.

1 Wat is het stroomstootwapen en hoe werkt het?

Twee toepassingen

Het stroomstootwapen is een wapen in de vorm van een pistool waarmee op twee manieren een elektrische schok aan een persoon kan worden toegebracht. De eerste manier is de schietmodus. De tweede manier is de schokmodus.

De schietmodus

Bij de schietmodus vuurt het wapen twee kleine pijltjes met weerhaakjes af die met stroomdraden aan het wapen verbonden blijven. Als de pijltjes iemand raken, dan blijven de weerhaakjes hangen in de kleding of huid van het doelwit. Als dit lukt, ontstaat er een stroomkring tussen het stroomstootwapen, de pijltjes en het doelwit. Hierdoor krijgt het doelwit een elektrische schok van vijf seconden met stroompulsen. Die stroompulsen zorgen ervoor dat alle spieren een paar tellen samentrekken. Hierdoor verliest het doelwit tijdelijk de controle over zijn spieren en kan hij zich niet meer bewegen. Dit effect gaat gepaard met sterke pijnprikkels. De gebruiker kan na vijf seconden de stroom opnieuw aanzetten. Dan krijgt het doelwit opnieuw een stroomstoot via de stroomkring tussen het stroomstootwapen, de pijltjes en het doelwit. Als één of beide pijltjes niet in het doelwit blijven hangen, dan werkt het wapen niet en krijgt het doelwit geen schok.¹ Het stroomstootwapen werkt het beste als de afstand tussen de gebruiker en het doelwit tussen de drie en zeven meter is.

De schokmodus

Bij de schokmodus wordt het stroomstootwapen direct op de kleding of de huid van het doelwit gezet. De pijltjes met weerhaakjes worden niet geschoten. Dit wordt ook wel de 'stun mode' genoemd. Deze modus werkt niet verlammend en veroorzaakt alleen sterke pijnprikkels.

¹ Wanneer slechts één pijltje het lichaam van het doelwit heeft geraakt, kan de stroomkring worden rondgemaakt door het stroomstootwapen direct op het doelwit te zetten. Het effect daarvan is ook tijdelijke verlamming.

Het stroomstootwapen is in eerste instantie niet ontworpen voor de toepassing in de schokmodus.² De schokmodus van het stroomstootwapen kan ook worden gebruikt om met het wapen te dreigen. Dat kan door de stroomknop van de schokmodus in te drukken op het moment dat deze niet in contact is gebracht met een persoon. Het stroomstootwapen geeft dan een knetterend geluid en je kunt stroom zien lopen in de mond van het wapen.

Het stroomstootwapen van de politie

Voor de pilot is door de politie gekozen voor de Taser X2 als stroomstootwapen.³ De Taser X2 is een zogenaamd tweeschots stroomstootwapen. Dit betekent dat het mogelijk is om de schietmodus na een eerste gebruik, nog een tweede keer te gebruiken. De stroomduur na het afschieten van de pijltjes is standaard 5 seconden. Het toedienen van stroom via de schokmodus is niet automatisch begrensd. De duur van het toedienen van de stroom kan bij de Taser X2 wel worden gereguleerd. Bij de politie is het stroomstootwapen sinds maart 2019 zo ingesteld dat het een geluidssignaal geeft als de schokmodus voor de duur van 5 seconden is toegepast.

Letsel en gezondheidseffecten

Naar de gezondheidsrisico's van het gebruik van het stroomstootwapen is wereldwijd veel onderzoek verricht. Sommige organisaties zien in deze onderzoeken aanleiding om kritisch te zijn over het gebruik van het wapen. Amnesty International stelt in haar rapport over de invoering van het stroomstootwapen dat de toepassing grote risico's met zich meebrengt. Het gebruik van een stroomstootwapen heeft volgens Amnesty International "in veel gevallen tenminste bijgedragen aan de dood van een persoon". Dit baseert Amnesty op een journalistiek onderzoek van Reuters.⁴

Ook de fabrikant van het door de Nederlandse politie gebruikte stroomstootwapen, Axon, waarschuwt voor het gebruik van het wapen. Het bedrijf benoemt gevaren bij het toepassen van het wapen in de hartstreek en bij onder andere zwangere vrouwen, ouderen, en mensen met een laag BMI. In die gevallen moet het stroomstootwapen volgens Axon alleen worden gebruikt 'wanneer de situatie het risico rechtvaardigt'. Ook moet de duur van de stroomschokken tot een minimum beperkt worden.⁵

In april 2018 constateerden onderzoekers van de politieacademie bij de evaluatie van de pilot dat in de loop van de pilot geen ernstige verwondingen of ergere gevolgen zijn opgetreden door het gebruik van het stroomstootwapen. Toch wijzen zij erop dat er consensus is dat het gebruik van het stroomstootwapen niet zonder risico's is. Vooral bij onjuist gebruik en bij gebruik tegen kwetsbare personen.⁶

Onderzoek WODC

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft na de evaluatie van het eerste jaar van de pilot het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) gevraagd om onderzoek te doen naar de gezondheidseffecten van blootstelling aan stroomstootwapens. Het WODC heeft daarbij gebruik gemaakt van een groot aantal onderzoeken die zijn verricht naar de gezondheidsrisico's. Het WODC komt tot de conclusie dat er op basis van die onderzoeken geen duidelijk overzicht van de gezondheidsrisico's bestaat. Toch schat het WODC de kans op ernstige

2 Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, april 2018, p.40.

3 De spanning die de Taser X2 bij een stroomstoot geeft, is in eerste instantie 50.000 volt en daarna gedurende vijf seconden 1200 volt. De stroomsterkte is 2,1 milliampère. Bron: Ontwerpnota van toelichting wijziging ambtsinstructie tweede tranche, p. 12.

4 Een mislukt experiment, de Taser-pilot van de Nederlandse politie, p. 6.

5 Axon. TASER handheld CEW Warnings, Instructions, and Information: Law Enforcement. 2018. https://axon.cdn.prismic.io/axon%2F3cd3d65a-7500-4667-a9a8-0549fc3226c7_law-enforcement-warnings%2B8-5x11.pdf.

6 Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, Politieacademie, april 2018, p. 50.

gezondheidseffecten en het risico op sterfte laag in bij gematigd gebruik op gezonde personen. De stroomstoot moet dan niet langer duren dan vijftien seconden (drie maal vijf seconden) en op een ander lichaamsdeel dan het gezicht of de hartstreek worden toegepast.⁷

De toepassing van het wapen is alleen onderzocht bij mensen die niet onder invloed waren van drugs of alcohol, niet zwanger waren en geen ouderen waren. Er is ook geen onderzoek geweest bij mensen die een psychische of psychiatrische aandoening hadden. Daarom kan het WODC moeilijk uitspraken doen over de risico's voor kwetsbare personen of bijzondere risicogroepen. Het is niet vastgesteld dat het schadelijk is het stroomstootwapen jegens hen te gebruiken, maar dat kan ook niet worden uitgesloten. Het WODC merkt op dat op basis van gezond verstand kan worden aangenomen dat het onverstandig is om een stroomstootwapen toe te passen op zwangere vrouwen of mensen met een kwetsbare gezondheid. Het WODC geeft aan dat een goede evaluatie van het gebruik van het stroomstootwapen in Nederland meer zicht kan geven op de effecten op risicogroepen. Hiervoor is het nodig dat per geval door een arts of verpleegkundige wordt gekeken naar de gevolgen die de toepassing heeft gehad voor de gezondheid van de betrokkene.⁸

In november 2019 liet de minister de Tweede kamer weten dat het gebruik van het stroomstootwapen door de politie in zijn ogen inderdaad kan bijdragen aan het verwerven van kennis over de gezondheidseffecten voor getaserde personen. Door na de inzet de betrokkene medisch te onderzoeken, daarbij een vragenlijst af te nemen en deze onder wetenschappelijke standaarden te verzamelen en te analyseren, kan worden bijgedragen aan het vergaren van meer wetenschappelijk betrouwbare kennis. De minister heeft aan de korpschef gevraagd om een dergelijk wetenschappelijk vervolg op te zetten.

---

7 Gezondheidseffecten van blootstelling aan stroomstootwapens (Tasers) in de context van wetshandhaving, Een systematisch literatuuronderzoek, WODC 2019, p. 14.

8 Gezondheidseffecten van blootstelling aan stroomstootwapens (Tasers) in de context van wetshandhaving, Een systematisch literatuuronderzoek, WODC 2019, p. 9.

2 De introductie van het stroomstootwapen in Nederland

De start van de pilot inzet stroomstootwapen

De politie startte in februari 2017 met de uitvoering van de pilot inzet stroomstootwapen. Het stroomstootwapen is als aanvullend geweldmiddel in beeld gekomen, omdat er behoefte was aan een alternatief voor andere geweldsmiddelen. Pepperspray en de wapenstok zijn niet in alle gevallen bruikbaar en effectief gebleken. De politie wil de inzet van zware geweldsmiddelen als de politiehond en het vuurwapen graag beperken. De hoofdvraag van de pilot was of het stroomstootwapen in de basispolitiezorg bijdraagt aan een veiliger, effectiever en nauwkeuriger politieoptreden. De pilot is uitgevoerd door vier politieteams, waaronder de hondengeleiders in Rotterdam. In totaal hebben 320 politiemensen deelgenomen aan de pilot. Alle politieagenten die deelnamen aan de pilot hebben een opleiding van twee dagen gevolgd. Daarna maakte oefenen met het stroomstootwapen deel uit van hun periodieke Integrale Beroepsvaardigheid Trainingen (IBT).

Evaluatie eerste jaar van de pilot

In april 2018 rondden onderzoekers van de politieacademie de evaluatie van het eerste pilotjaar af. Zij kwamen hierbij onder meer tot de volgende bevindingen en conclusies.

Opleiding

De onderzoekers constateerden dat de opleiding en training van de politieagenten die het stroomstootwapen mochten gebruiken tekortkomingen in duur en inhoud kende. De complexiteit van het bedienen van het stroomstootwapen, het integreren van het toepassen van het wapen met andere geweldsmiddelen en de gezondheidsrisico's stellen volgens hen hoge eisen aan opleiding en training.

Inzet van het stroomstootwapen

In het eerste jaar van de pilot zette de politie het stroomstootwapen 343 keer in, in 323 verschillende situaties. Daarbij is het stroomstootwapen 66 keer afgevuurd in de schietmodus. In 28 gevallen heeft de politie na het afvuren één of meer stroomstoten toegediend. In 75 gevallen is alleen stroom toegediend via de schokmodus, waarbij 161 stroomstoten zijn toegediend.

De schokmodus werd vrijwel steeds gebruikt om het verzet van een persoon te breken. Dit gebeurde in situaties waarbij agenten bezig waren om een betrokkene te fixeren, maar waarbij het niet goed lukte om de controle krijgen. In vijf gevallen werden vijf tot acht stroomstoten gegeven via de schokmodus. Als reden voor het herhaald gebruik van de schokmodus werd aangegeven dat de pijnprikkel niet of slechts kortstondig de gewenste uitwerking had en dat de verdachte zich bleef verzetten.⁹ In het eerste pilotjaar waren er 21 inzetten van het stroomstootwapen tegen personen die opgenomen waren in een instelling voor geestelijke gezondheidszorg.¹⁰

Conclusies

De onderzoekers concludeerden dat met het stroomstootwapen in een groot aantal gevallen lastige en gevaarlijke situaties tot een goed einde zijn gebracht. Waarschuwen of dreigen om de pijltjes af te vuren bleek vaak voldoende om medewerking van een persoon te krijgen. De onderzoekers gaven aan dat er diverse voorbeelden zijn waarbij het aannemelijk is dat de gevaarsituatie zonder inzet van het stroomstootwapen met meer geweld en letsel was geëindigd.

9 Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, april 2018, p. 20-26.

10 Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, april 2018, p. 32.

Daarbij zou het gaan om meer letsel voor zowel de agenten als de personen tegen wie het stroomstootwapen is ingezet. De schokmodus werd zeer vaak gebruikt, maar uit de evaluatie bleek dat dit gebruik beperkt effectief en omstreden is. Betrokkenen bleken onder stress weinig te merken van de met de schokmodus toegebrachte pijnprikkel, aldus de evaluatie.

De pilot maakte ook duidelijk dat de politie niet alleen te maken heeft met personen die worden verdacht van een strafbaar feit, maar ook met mensen die verward, onberekenbaar en soms agressief gedrag vertonen en hulp nodig hebben. De onderzoekers onderkenden dat er problemen en dilemma's zijn rondom het geweldgebruik in het kader van de hulpverleningstaak van de politie, bijvoorbeeld in een zorginstelling. Dat geldt dus ook voor de inzet van het stroomstootwapen in GGZ-instellingen. De onderzoekers vonden het van groot belang dat de politie met de GGZ-instellingen concrete afspraken maakt over het gebruik van geweld tegen personen met geestelijke gezondheidsproblemen.

De onderzoekers kwamen uiteindelijk tot de conclusie dat het stroomstootwapen bij het gebruik van de schietmodus bijdraagt aan een veiliger, effectiever en nauwkeuriger politietoetreden. Een belangrijke voorwaarde is dat het stroomstootwapen op een *juiste* wijze wordt gebruikt. Tenzij er sprake is van uitzonderlijke omstandigheden is het niet juist om gebruik te maken van het stroomstootwapen:

- in de schokmodus;
- langer dan 15 seconden in totaal;
- uitsluitend om medicatie toe te dienen of een behandeling te geven;
- tegen personen die al geboeid of onder controle zijn.

Voor het waarborgen van een juist en gewenst gebruik is onder andere een heldere sturing via inzetcriteria in de geweldsinstructie vereist volgens de onderzoekers.

De onderzoekers merkten op dat de bijsturing tijdens de pilot beperkt was.¹¹

Beoordeling toepassing stroomstootwapen tijdens de pilot

Al het gebruik van het stroomstootwapen in de pilot moest in overeenstemming met artikel 17 van de Ambtsinstructie op de gebruikelijke wijze worden gerapporteerd en beoordeeld. Uit de evaluatie blijkt dat alle inzetten van het stroomstootwapen in het eerste jaar van de pilot als rechtmatig en in overeenstemming met de inzetcriteria van de geweldsinstructie zijn beoordeeld. Er viel de onderzoekers een aantal situaties op die zonder nadere onderbouwing vraagtekens oproepen bij de noodzakelijkheid of proportionaliteit van de inzet van het stroomstootwapen. Uit de hun beschikbare gegevens bleek niet dat die nadere onderbouwing gevraagd of gegeven is.¹²

Maatregelen naar aanleiding van de evaluatie

Op basis van de praktijkervaringen en de pilotevaluatie heeft de politie na de zomer van 2018 maatregelen genomen om tot een veiliger gebruik van het stroomstootwapen te komen:

- De opleiding is uitgebreid van 2 naar 3 dagen;
- Er werd gezorgd voor meer en betere feedback;
- Het wapen werd vanaf maart 2019 zodanig ingesteld dat het een geluidssignaal geeft als de schokmodus voor de duur van 5 seconden is toegepast.

¹¹ Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, april 2018, 60-63.

¹² Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Evaluatie van de pilot, april 2018, p. 31.

In een evaluatie van de politieacademie van februari 2019 staan als verbeteringen nog de volgende punten genoemd:

- Het gebruik van de schokmodus is sterk afgenomen sinds augustus 2018;
- Vanaf augustus 2018 is er meer aandacht voor de risico's van het stroomstootwapen tijdens de opleiding en onderhoudstraining en wordt meer getraind op praktijksituaties;
- De verscherping van de inzetcriteria lijkt een positief effect te hebben op de mate waarin en de wijze waarop het stroomstootwapen gebruikt wordt;
- Ie geweldaanwendungen met het stroomstootwapen zijn geaccordeerd door een leidinggevende of een hulpofficier van justitie;
- Alle geweldaanwendungen met het stroomstootwapen worden nabesproken. Bevindingen worden zo nodig gedeeld met het team Operationele Begeleiding en Training (OBT) voor de doorontwikkeling van de trainingen.

Verlenging Pilot en besluit invoering van het stroomstootwapen

Op 30 januari 2019 is besloten om de pilot te verlengen tot uiterlijk 1 januari 2021. Dit besluit nam de minister in afwachting van een definitief besluit over de invoering van het stroomstootwapen.¹³

Op 15 november 2019 besloot de minister om de korpschef van de politie toestemming te verlenen om 17.000 politieagenten uit te rusten met een stroomstootwapen. Het gaat om politieagenten die door de meldkamer worden ingezet voor het afhandelen van meldingen over incidenten. De belangrijkste reden voor de invoering van het stroomstootwapen is dat het in de praktijk bewezen effectief werkt, aldus de minister.¹⁴

---

13 Het stroomstootwapen in de basispolitiezorg? Monitor van de inzet periode 1 februari 2019 - 1 augustus 2019, p. 1.

14 Kamerstukken II 2019-2020, 29628, nr. 916.

3 De ontwikkeling van de wet- en regelgeving rond het stroomstootwapen

Het geweldsmonopolie van de politie

De politie heeft een monopolie op geweld. Dat betekent dat de politie bevoegd is om geweld te gebruiken tegen burgers en dat burgers dit zelf niet mogen. In de Politiewet¹⁵ staat dat de politie geweld mag gebruiken als het doel dat de politie hiermee wil bereiken niet op een andere wijze kan worden bereikt. Ook moet het doel het gebruikte geweld rechtvaardigen. Daarbij gelden de uitgangspunten van noodzakelijkheid, redelijkheid en gematigdheid. De politie beschikt over bevoegdheden en een aanzienlijke vrijheid om naar eigen inzicht op te treden en beslissingen te nemen. In de Ambtsinstructie voor de politie¹⁶ is de bevoegdheid om geweld te gebruiken verder uitgewerkt voor verschillende geweldsmiddelen, zoals de wapenstok, de pepperspray, de inzet van een politiehond en het vuurwapen. De inzet van het stroomstootwapen stond aan het begin van de pilot nog niet in de Ambtsinstructie. Daarom heeft minister voor het gebruik van het stroomstootwapen regels ingevoerd die tijdelijk golden.

Tijdelijke geweldsinstructie voor de toepassing van het stroomstootwapen¹⁷

Aan het begin van de pilot in 2017 heeft de minister van Justitie en Veiligheid een korte instructie uitgevaardigd voor het gebruik van het stroomstootwapen. In deze instructie was vastgelegd wanneer het gebruik van het stroomstootwapen geoorloofd was. Daarbij werd geen onderscheid gemaakt tussen de inzet van het stroomstootwapen in de schietmodus of de schokmodus. In deze instructie staat onder meer dat het gebruik van het stroomstootwapen tegen een persoon die niet wordt verdacht van een strafbaar feit (slechts) is geoorloofd 'ter afwending van direct dreigend gevaar voor eigen of een anders lijf'.

In de geweldsinstructie was verder bewust niet opgenomen wanneer het stroomstootwapen niet mocht worden gebruikt en met welke risico's rekening moest worden gehouden. Dit was anders dan in de richtlijn die van toepassing was bij de pilot in 2009.¹⁸ De gedachte hierachter was dat de in de Politiewet opgenomen uitgangspunten van noodzakelijkheid, redelijkheid en gematigdheid afdoende zouden moeten zijn.¹⁹

15 Artikel 7 Politiewet.

16 Volledige naam is 'Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke marechaussee en andere opsporingsambtenaren'

17 Geldend voor de periode van 1 februari 2017 tot 1 februari 2019.

18 In mei 2009 liep er een pilot met het stroomstootwapen bij een van de arrestatieteams van de politie. Voor die pilot is de Richtlijn toepassing stroomstootwapen opgesteld. In deze richtlijn staan regels over het gebruik van het stroomstootwapen en over de nazorg die de politie na het gebruik moest verlenen. Onder meer schreef de richtlijn voor dat het stroomstootwapen niet mocht worden gebruikt bij personen die zichtbaar jonger dan 12 jaar of zwanger waren of leden aan een ademhalings- of andere ernstige gezondheidsstoornis. Bij de nazorg diende de politie een persoon die was blootgesteld aan een stroomstoot zo spoedig mogelijk te laten onderzoeken door een arts en nauwlettend te (laten) observeren.

19 Tussenrapportage pilot stroomstootwapen, p. 11.

Convenant GGZ-politie²⁰

De politie en GGZ-Nederland hebben in 2011 een convenant gesloten over de samenwerking. Daarin hebben zij afspraken gemaakt wie waarvoor verantwoordelijk is als er problemen zijn bij de opvang, begeleiding en behandeling van mensen met psychische en/of verslavingsproblematiek. Er staat in wie wat moet doen in een crisissituatie, waar rekening mee moet worden gehouden en hoe de nabespreking van politieoptreden plaats moet vinden.

In het geval van een crisissituatie waarin een verward persoon de openbare orde of veiligheid verstoort, dan wel een gevaar is voor zichzelf, is de politie verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde, het wettelijk begrenzen van overlast en het veiligstellen van de situatie. De GGZ is verantwoordelijk voor een snelle beoordeling bij een vermoeden van psychiatrische problematiek, het bieden van het juiste zorgaanbod en het adviseren van de betrokkenen.

Het convenant gaat niet specifiek in op het gebruik van geweld om medicatie toe te kunnen dienen of een behandeling te kunnen geven.

Motie Ellemeet

Op 4 oktober 2017 heeft mevrouw Ellemeet, lid van de Tweede Kamer, een voorstel gedaan om het gebruik van het stroomstootwapen in GGZ-instellingen te verbieden. Dit voorstel heeft mevrouw Ellemeet gedaan naar aanleiding van de gebeurtenissen die in de zaak van de heer X hadden plaatsgevonden. Mevrouw Ellemeet diende deze motie in omdat het vertrouwen in een veilige en beschermende opvang binnen een GGZ-instelling van groot publiek belang is en de inzet van een stroomstootwapen binnen een GGZ-instelling niet bijdraagt aan dat vertrouwen.²¹ Op 21 december 2017 heeft de Tweede Kamer vóór dit voorstel gestemd. Op 22 december 2017 heeft de minister de korpschef van de politie gevraagd om het voorstel van mevrouw Ellemeet direct uit te voeren. Vanaf dat moment mocht de politie het stroomstootwapen daarom niet langer inzetten in GGZ-instellingen en op een aantal specifiek aangeduide BOPZ-afdelingen.²²

Verscherping regels toepassing stroomstootwapen²³

Op 15 november 2018 heeft de minister de Tweede Kamer laten weten dat hij de regels over de inzet van het stroomstootwapen wilde verscherpen. Aanleiding hiervoor was de evaluatie van het eerste jaar van de inzet van de pilot. De minister vond, net als de onderzoekers van de politieacademie, dat een striktere juridische instructie voor de inzet van het stroomstootwapen nodig was. Hij gaf hierbij onder andere aan dat inzet van de schokmodus ten behoeve van medicijninname niet aan het proportionaliteits- en subsidiariteitsvereiste voldoet.²⁴

Bij de verlenging van de pilot in februari 2019 is de ‘vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen’ ingevoerd. De nieuwe instructie bevat een belangrijke wijziging voor het gebruik van de schiet- en schokmodus tegen personen die niet worden verdacht van een strafbaar feit. Dit gebruik is sinds de invoering van deze instructie alleen nog toegestaan ‘om direct dreigend gevaar voor het leven van personen of voor het ontstaan van zwaar lichamelijk letsel af te wenden’. Dit is een verzwaring van het criterium.

20 Convenant politie - GGZ Nederland, 21 december 2011.

21 Kamerstukken 2017-2018, 29628, nr. 753.

22 Kamerstukken 2017-2018, 29 628, nr. 757.

23 Geldend voor de periode van 1 februari 2019 tot (uiterlijk) 1 januari 2021.

24 Kamerstukken 2018-2019, 29 628, nr. 823.

Verder staat in de vernieuwde geweldsinstructie dat het stroomstootwapen niet mag worden gebruikt indien met het gebruik van een minder ingrijpend gewelddmiddel kan worden volstaan (vereiste van subsidiariteit) of wanneer het beoogde doel dit niet rechtvaardigt (vereiste van proportionaliteit).²⁵

Recente ontwikkelingen

Toen de minister eind november 2019 besloot dat het stroomstootwapen wordt ingevoerd als regulier gewelddmiddel voor de politie, stelde hij daarbij de voorwaarde dat het middel op een juiste manier moet worden gebruikt. De minister herhaalde dat het gebruik van het stroomstootwapen uitsluitend om medicatie toe te dienen ongewenst is. En de inzet van het stroomstootwapen is volgens de minister ook niet gerechtvaardigd als een betrokkene is opgesloten in een afgesloten ruimte en daardoor geen gevaar vormt.

De minister ging ook in op de motie Ellemeet. Hij gaf aan dat de politie en de GGZ-instellingen een handelingskader zouden gaan opstellen voor het optreden van de politie in de GGZ, in aanvulling op het convenant. Dit kader is daarna door de politie en de GGZ vastgelegd in een handreiking.²⁶ In deze handreiking staat in grote lijnen dat de GGZ bepaalt of de politie moet komen, dat de GGZ de politie voorziet van de benodigde (medische) informatie, dat er overleg tussen de politie en de GGZ plaatsvindt over de aanpak, maar dat de politie beslist welke gewelddmiddelen zij inzet (waaronder eventueel het stroomstootwapen).

Op 18 december 2019 liet de minister de Tweede Kamer weten dat de inzet van het stroomstootwapen door de basispolitiezorg weer was toegestaan in GGZ-instellingen. Voorwaarde daarvoor was wel dat de politie en GGZ-instellingen op decentraal niveau nadere afspraken zouden maken.²⁷ Begin 2020 hebben de politie en de GGZ deze lokale afspraken gemaakt voor de pilotteams die beschikken over het stroomstootwapen.²⁸ De minister vindt dat de verscherpte inzetcriteria voldoende waarborgen bieden voor een juist gebruik van het stroomstootwapen in GGZ-instellingen.²⁹

Op dit moment is een ingrijpende wijziging van de Ambtsinstructie in voorbereiding. In de nieuwe Ambtsinstructie neemt de minister criteria voor het gebruik van het stroomstootwapen op. De minister houdt de lijn van de 'Vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie stroomstootwapen' aan bij de wijziging van de Ambtsinstructie.³⁰

25 Vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen, geldend voor de periode van 1 februari 2019 tot 1 januari 2021.

26 Handreiking (Geweldd)incidenten bij behandelsituaties. Handreiking tot Samenwerking tussen GGZ en Politie.

27 amerbrieff handreiking samenwerking politie en GGZ bij incidenten bij behandelsituaties, 18 december 2019, kenmerk 2779652.

28 In Rotterdam, Zwolle en Amersfoort.

29 Kamerstukken II 2019-2020, 29628, nr. 916.

30 Ontwerpnota van toelichting wijziging ambtsinstructie tweede tranche, p. 11 e.v.

4 Twee klachten over de inzet van het stroomstootwapen in een GGZ-instelling

Wat is er gebeurd?

De Nationale ombudsman onderzoekt twee klachten over de inzet van het stroomstootwapen door de politie-eenheid Rotterdam.

Casus 1

Op 17 juli 2017 heeft de politie-eenheid Rotterdam een stroomstootwapen gebruikt tegen de 27-jarige zoon van verzoekster, de heer X. De heer X verbleef op dat moment in een GGZ-instelling en verkeerde in een psychose.

Casus 2

Op 7 juli 2018 heeft de politie-eenheid Rotterdam twee keer een stroomstootwapen gebruikt tegen een 73-jarige demente man (de heer Y) die op dat moment op een BOPZ-afdeling in een verpleeghuis verbleef. De heer Y had op dat moment een delier.

Bronnen

In het kader van het onderzoek heeft de Nationale ombudsman de relevante stukken bestudeerd en diverse gesprekken gevoerd. In eerste instantie is de moeder van de heer X gehoord en op een later moment is zij nog een keer samen met de heer X gehoord. Daarnaast is de zoon van de heer Y gehoord over zijn klacht namens zijn vader. Van de zijde van de politie heeft de ombudsman zeven politieagenten gehoord die bij één van beide gebeurtenissen betrokken waren. Voor zijn onderzoek heeft de ombudsman tot slot gesproken met vertegenwoordigers van de beide zorginstellingen.

Op basis van alle beschikbare informatie en verklaringen komt de ombudsman tot het volgende beeld van de gebeurtenissen.

Casus de heer X, 17 juli 2017

Aanleiding melding politie

De heer X had op 17 juli 2017 last van stemmingsstoornissen. De dienstdoende psychiater vertelde hem dat hij medicatie moest nemen en dat hij in de separeercel zou worden geplaatst als hij niet zou meewerken. De heer X vond dat de medicatie die hij moest nemen hem niet hielp. Hij werkte daarom niet mee. De kliniek besloot om de heer X in de separeercel te plaatsen. Daarbij ontstond een worsteling tussen de heer X en drie verpleegkundigen van de kliniek. Het lukte de verpleegkundigen niet om de heer X in de separeercel te krijgen. Daarom heeft de kliniek de hulp van de politie ingeroepen. Met hulp van de politie is het daarna wel gelukt om de heer X op een rustige manier in de separeercel te krijgen. Later die dag heeft de kliniek opnieuw assistentie van de politie gevraagd.

De directeur van de kliniek:

‘De heer X begon op enig moment heel hard met zijn hoofd tegen de muur te bonken. Er was zorg om het letsel dat de heer X zichzelf zou kunnen aandoen of al had gedaan. Het was daarom nodig om hem op dat moment te onderzoeken. Enerzijds om te zien of hij zichzelf geen ernstig letsel had toegebracht en anderzijds om extra medicatie toe te dienen. Vanuit de instelling is er toen opnieuw assistentie van de politie verzocht.’

De aanloop

Oproep politie

Naar aanleiding van de melding van de kliniek heeft de operationeel coördinator van de politie zeven politieagenten opgeroepen om naar de kliniek te gaan. Dat waren de officier van dienst, vijf politieagenten van de noodhulp en een wijkagent.

Overleg politie en kliniek

Toen de politieagenten ter plaatse waren, hebben de officier van dienst, het verplegend personeel en de behandelend psychiater overlegd over de situatie. De officier van dienst trad op als leidinggevende van de aanwezige politieagenten. Daarbij gold de voor hen gebruikelijke werkwijze. De officier van dienst besliste na het overleg dat een politieagent met de beschikking over een stroomstootwapen (hierna: de hondengeleider) ook naar de kliniek moest komen.

De officier van dienst:

‘We bespreken vooraf meerdere scenario’s: een gunstig scenario, een minder gunstig scenario en een worst case scenario. De optie om de patiënt aan te schieten met het stroomstootwapen was ook een besproken optie, evenals een fysieke confrontatie zonder schild. We hadden in dit geval ruimschoots de tijd om over de verschillende opties te overleggen, want er was nog geen sprake van geweld of een crisissituatie. Dus we hebben gewacht tot de hondengeleider met het stroomstootwapen ook aanwezig was. Zo iemand vraag ik er in dit soort gevallen standaard bij. Toen en nu nog.’

Contact met de heer X via de deur

Toen de hondengeleider gearriveerd was, zijn de officier van dienst, de hondengeleider (zonder hond) en de dienstdoende arts naar de separeercel gelopen. Daar hebben zij met de heer X gesproken. De officier van dienst en de hondengeleider verklaarden dat de heer X zeer agressief overkwam. De officier van dienst zei tegen de heer X dat hij mee moest werken en dat de politie anders de separeercel in zou komen. Hij hoorde dat de heer X zei: ‘Kom maar op!’. Toen de hondengeleider hierop zei dat hij een stroomstootwapen had en dat hij deze mogelijk zou gebruiken, hoorde hij de heer X roepen: ‘Kom maar dan, maakt mij niet uit.’

Vorbereiding politie

De politieagenten hebben een plan van aanpak doorgesproken en de taken verdeeld. Zij spraken af dat zij eerst zouden proberen om de heer X met de schildprocedure onder controle te krijgen. Als dat niet zou lukken, zou de hondengeleider eventueel het stroomstootwapen gebruiken.

De schildprocedure

Bij de schildprocedure schermen politieagenten zich door middel van schilden af van een betrokkene. De politieagenten kunnen de betrokkene vervolgens op een veilige manier klem zetten. Door de inzet van de schilden kan de betrokkene zich niet goed bewegen. Hierdoor is het moeilijker om geweld te gebruiken tegen de politieagenten.

Voordat de politieagenten de cel binnen gingen, vroeg de officier van dienst aan de heer X of hij op zijn buik wilde gaan liggen en zijn handen in zijn nek wilde leggen. Na enige tijd ging de heer X zo liggen. De hondengeleider verklaarde dat hij zag dat de heer X daarna op zijn knieën ging zitten, opeens opstond en iets riep waaruit bleek dat hij niet mee zou werken. Op dat moment gingen de agenten naar binnen en werd de schildprocedure gestart.

De heer X:

‘Toen de politie kwam, waren ze wel met 20 man. Dat zag ik door een spleet in het raam. Kom maar op, dacht ik.’

Het optreden van de politie

De schildprocedure

De politieagenten legden het schild tegen de rug van de heer X. Twee politieagenten pakten zijn armen en twee andere politieagenten pakten zijn benen. Zij gingen op de heer X liggen en fixeerden hem. Vanuit die positie begon de heer X tegengas te geven. Vier politieagenten drukten zijn armen en benen tegen de grond, terwijl de heer X op zijn buik lag. Hij kon zich vanuit die positie nog opdrukken. Hierdoor was het voor de politieagenten moeilijk om controle over de heer X te krijgen. Meerdere agenten verklaarden dat zij hebben ervaren dat een psychose bijzondere krachten bij iemand los kan maken.

Politieagent [4]:

‘Deze situatie was wel echt bizar vergeleken met andere keren dat ik in de GGZ ben geweest. Elk geval is weer wat anders, maar deze was wel bijzonder.’

De toepassing van het stroomstootwapen

Omdat de heer X zich zo verzette, heeft één van de politieagenten de heer X eerst een stomp in de rug gegeven. De heer X bleef zich verzetten. Hierop heeft de hondengeleider het stroomstootwapen naast het hoofd van de heer X gehouden en hem gewaarschuwd dat hij deze zou gebruiken. Hij liet hem het geluid van het stroomstootwapen horen.

Na deze waarschuwing ging de heer X door met zijn verzet. De heer X verklaarde dat hij met zijn rug omhoog probeerde te komen toen het schild eraf ging. Hierop heeft de hondengeleider besloten om het stroomstootwapen in te zetten. De officier van dienst heeft verklaard dat hij het daar mee eens was.

De officier van dienst:

‘Het was niet mogelijk om langer op de heer X te blijven liggen en te wachten tot hij rustig werd, want hij drukte zich van de grond met vijf man bovenop hem. We wilden niet over de grond gaan rollen in die kamer, door de urine heen die daar lag. Ik wilde het gecontroleerd houden en geen langdurig lijfelijk gevecht aangaan. Pepperspray is ook geen optie in zo’n ruimte. Het inzetten van de hond is helemaal ernstig. Fysiek geweld is ook niet aantrekkelijk, zeker als het niet op een gecontroleerde manier kan. Ik schatte in dat het gelet op de ruimte en de kracht waarmee de heer X zich verzette tot fors fysiek geweld zou leiden, zoals slaan met de wapenstok, een nekklem, stampen in nieren enzovoort. Dat vond ik niet prettig voor de heer X en ook niet voor mijn collega’s. Het was in mijn ogen voor zowel de heer X als voor de collega’s minder ingrijpend om het stroomstootwapen in te zetten.’

De hondengeleider zette het stroomstootwapen op de rechterschouder van de heer X en gaf de heer X een stroomstoot in de schokmodus van het stroomstootwapen. Dit had in eerste instantie niet het gewenste effect. Ondanks de inzet van het stroomstootwapen kon de heer X toch doorgaan met zijn verzet. De heer X verklaarde dat het taseren pijn deed, maar dat hij toch omhoog kon komen. Hij voelde dat hij meerdere keren werd getaserd.

De heer X:

'Ik denk dat ik in totaal vier keer ben getaserd op mijn lijf en daarnaast nog een keer op mijn voetzolen.'

Uiteindelijk zette de hondengeleider het stroomstootwapen op de linkerschouder van de heer X. Nu had het volgens de hondengeleider wel het gewenste effect. De heer X staakte zijn verzet en de politieagenten kregen de situatie onder controle.

De dienstdoende arts stond gedurende de inzet van de schildprocedure op de gang en kon niet goed zien wat er gebeurde. Op enig moment ging hij de separeerruimte binnen. Hij zag dat de heer X op zijn buik vast werd gehouden en dat hij werd getaserd in de buurt van zijn nek of bovenrug. Hij beseftte nog niet helemaal wat er gebeurde door de paniek en het verzet van de heer X. Toen hij verder naar binnen ging zag hij dat de heer X nog een keer werd getaserd. Toen heeft hij gezegd: 'Zo is het genoeg'.

Toedienen medicatie en 'afpellen'

Nadat de politie het sein had gegeven dat de situatie onder controle was, heeft het verplegend personeel met toestemming van de dienstdoende arts medicatie aan de heer X gegeven. Volgens de dienstdoende arts leek de heer X totaal niet gesedeerd en was hij zeer agressief. Door de mate van agressie heeft hij de heer X niet kunnen spreken.

Hierna zijn de politieagenten gaan 'afpellen'. Zij gingen één voor één van de heer X af. De hondengeleider ging als laatste omdat hij het stroomstootwapen had. Toen verder iedereen weg was, voelde hij dat de heer X tegen ging duwen. Hierop heeft de hondengeleider hem nog een keer getaserd en naar de grond geduwd. Daarna werd de hondengeleider naar buiten getrokken door de andere politieagenten.

Aantal keren taseren

Het stroomstootwapen is kort na het incident door de politie uitgelezen. Uit de gegevens die zijn uitgelezen blijkt dat de hondengeleider eerst drie keer heeft gedreigd door het stroomstootwapen te laten knetteren. 41 seconden later heeft de hondengeleider vier stroomstoten aan de heer X gegeven. Dat was op de rug van de heer X. Na 100 seconden heeft de hondengeleider de heer X nog een vijfde stroomstoot gegeven. Dat was vlak voordat de hondengeleider de ruimte verliet. In totaal heeft de heer X vijf stroomstoten gekregen, met een totale duur van 8 seconden.³¹

Interpretatie logdata stroomstootwapen

Onderzoekers van de politieacademie gaven een toelichting op de betekenis van de logdata. Hieruit blijkt dat de logdata het verschil tussen het gebruik van het stroomstootwapen om te dreigen of voor het toedienen van een stroomstoot direct op het lichaam niet laten zien. Deze onderzoekers gaan op basis van de verklaringen van de betrokken agenten van bovenstaande gegevens uit.³²

31 Logdata stroomstootwapen met serienummer B300004F1 van 17 juli 2017.

32 Toelichting op de logdata van de politieacademie.

Na het incident

Nazorg

De officier van dienst en de hondengeleider vonden het niet nodig om de heer X te laten onderzoeken door een FARR-arts³³, omdat hij was getaserd in een GGZ-instelling waar medisch personeel aanwezig is. Hierover heeft de officier van dienst naar zijn zeggen overleg gehad met het personeel van de kliniek. De politieagenten hebben tegen de medewerkers van de instelling gezegd dat ze de heer X goed in de gaten moesten houden omdat hij was getaserd in de schokmodus.

Na het taseren en de medicatie had de heer X zichzelf niet in de hand en zijn motoriek niet onder controle, stelt hij. Hij kon niet rustig zitten of liggen.

Contactpersonen niet geïnformeerd

De moeder van de heer X is een van zijn twee contactpersonen voor de GGZ-instelling. De politie heeft haar, noch de andere contactpersoon, geïnformeerd over wat er was gebeurd. De instelling heeft dat ook niet gedaan. Zij hoorde daardoor voor het eerst wat er gebeurd was op de verjaardag van de heer X een aantal dagen later, toen hij het zelf vertelde.

De moeder van de heer X:

‘Zes dagen na het incident was ik bij hem op bezoek voor zijn verjaardag. Toen heeft hij mij verteld wat er was gebeurd. Als die verjaardag er niet was geweest dan was het incident misschien nooit naar buiten gekomen.’

Beoordeling hoofdofficier van justitie

Het geweld is door de politie in overeenstemming met de geldende procedure gemeld aan de hoofdofficier van justitie en door hem beoordeeld. Hij oordeelde dat de politie handelde in overeenstemming met de ‘geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen’ en dat het gebruik van het stroomstootwapen noodzakelijk en proportioneel is geweest om de heer X op een veilige manier onder controle te brengen. Dit doel kon niet op een andere en minder ingrijpende manier worden bereikt, aldus de hoofdofficier van justitie.

Casus de heer Y, 7 juli 2018

Aanleiding melding politie

De Y is een destijds 73-jarige man met dementie die is opgenomen op een GGZ-afdeling binnen een verpleeghuis in Rotterdam. Op 7 juli 2018 was de heer Y plotseling erg verward, angstig en onrustig en had hij last van waandenkbeelden. Hij wilde per se naar buiten.

Omstreeks 21:30 uur werd de zoon van de heer Y ingelicht over de situatie. Wanneer de heer Y onrustig is, kan het verpleeghuis eventueel zijn familie bellen om te helpen hem te kalmeren. De heer Y kan dan door de familie bijvoorbeeld in zijn moedertaal worden aangesproken. De instelling heeft dit opgenomen in een stappenplan voor de heer Y. De zoon van de heer Y gaf aan dat hij naar het verpleeghuis zou komen. En dat hij ongeveer een uur reistijd had.

³³ Een FARR-arts is een forensisch arts. Een forensische arts is gespecialiseerd in het toepassen van medische kennis voor justitieel onderzoek.

De zoon van de heer Y:

'Mijn vader is dement en had een delier door een urineweginfectie. Daardoor was hij erg verward en zeer angstig.'

Medewerkers van het verpleeghuis hebben verklaard dat de heer Y ondertussen onrustig bleef. En dat de heer Y in de woonkamer had geprobeerd om met een zware vaas een raam in te gooien. Nadat het een zorgmedewerker was gelukt om de vaas af te pakken, bleef de heer Y op de ramen bonken. Het verplegend personeel was erg ongerust over de veiligheid van de heer Y. Er werd gevreesd dat de heer Y de ruit kapot zou maken en vervolgens uit het raam zou springen. Een leerling-verpleegkundige heeft daarom in overleg met een arts 112 gebeld. Zij had een dergelijke situatie nog nooit meegemaakt. In de melding gaf zij aan dat het personeel de heer Y niet meer in bedwang kon houden. Binnen deze instelling werd zelden de hulp van de politie ingeroepen, omdat het een verpleeghuis betreft. Het doel van de melding was om met hulp van de politie meer medicatie toe te kunnen dienen aan de heer Y, zodat hij rustig zou worden.

Een medewerker van de instelling:

'De verzorgenden die avond waren niet bekend met de werkinstructie 'Crisisplan bij grensoverschrijdend gedrag'. Het was daardoor voor de zorgmedewerkers onduidelijk welke informatie zij aan de politie dienden door te geven. Tussen de politie en deze instelling bestaan geen samenwerkingsafspraken over de inzet van politie in crisissituaties. Een dergelijke situatie had zich nooit eerder voorgedaan, waardoor het maken van dergelijke samenwerkingsafspraken nooit eerder aan de orde is geweest.'

De aanloop

Oproep politie

Drie politieagenten, waaronder een hondengeleider, kregen omstreeks 21:45 uur de oproep om naar de zorginstelling te gaan. Via de meldkamer kregen de politieagenten door dat een bewoner van de zorginstelling agressief was geworden en een ruit en televisie had vernield. De politieagenten hebben verklaard dat zij van de meldkamer niet doorkregen dat het een BOPZ-afdeling betrof. En dat zij ook niet wisten dat de heer Y dementerend was. De hondengeleider besloot om de hond in het voertuig te laten.

Overleg politie en verpleeghuis

De politieagenten werden bij hun aankomst bij het verpleeghuis niet door het verplegend personeel opgevangen. Na een aantal keer aanbellen, werd de deur opengedaan door een zorgmedewerker. De politieagenten hebben verklaard dat de zorgmedewerker erg in paniek was. Het lukte de politieagenten daarom vrijwel niet om informatie van haar te krijgen. Zij liep snel voor de agenten uit zonder iets te zeggen. De hondengeleider heeft verklaard dat hij nog aan de zorgmedewerker heeft gevraagd of het een GGZ-instelling was. Hij zag dat de zorgmedewerker wegliep en alleen maar haar hoofd schudde. Hij maakte hieruit op dat het geen GGZ-instelling was.

De politieagenten zijn de zorgmedewerker gevolgd naar de afdeling waar de heer Y zich bevond. Daar troffen zij een andere zorgmedewerker aan die ook overstuur was. Zij wees de politieagenten de kamer waar de heer Y zich bevond. Er was geen arts aanwezig.

Politieagent [1]:

‘Nadat wij waren binnengelaten, merkten wij dat de verzorgenden nogal in paniek waren. Er kwam helemaal geen informatie uit. We tastten daardoor echt in het duister over de situatie. Ik zag wel allemaal bloedspetters in de gang. Ook was in de woonkamer een ruit vernield. Die omstandigheden waren voor mij wel een serieuze indicatie voor oplettendheid.’

Contact met de heer Y

De politieagenten troffen de heer Y aan terwijl hij alleen in een donkere kamer stond. Zij zagen dat de heer Y met een verblik hard tegen een ruit aan het slaan was en in zijn andere hand een grote schroef of bout vasthad. Ook zagen zij dat hij bloed aan zijn handen had. Voor de politieagenten leek het alsof de heer Y in een soort psychose zat. De politieagenten spraken de heer Y aan en vroegen hem wat hij aan het doen was. De heer Y antwoordde hierop dat zij hem toch niet zouden stoppen. Verder reageerde de heer Y niet op aanspreken en was hij gefocust op het slaan tegen de ruit.

Het optreden van de politie

Schijnen met een zaklamp

Om de heer Y te desoriënteren heeft één van de politieagenten met zijn zaklamp in het gezicht van de heer Y geschienen. De politieagent heeft verklaard dat hij hoopte dat de heer Y daardoor het verblik en de bout zou laten vallen. Ook wilde de agent hiermee voorkomen dat zij de heer Y plotseling zouden overvallen en dat hij dan ineens zou uithalen met het steekvoorwerp. De heer Y reageerde echter niet op de felle lichtflitsen in zijn gezicht en wendde zelfs zijn hoofd niet af. De heer Y heeft toen nog een keer gezegd dat hij toch niet ging stoppen en bleef met het verblik op de ruit slaan.

De toepassing van het stroomstootwapen

De politieagenten stonden met de heer Y in de kleine kamer. Een van de zorgmedewerkers stond op de gang. De politieagenten hebben verklaard dat zij vreesden dat de heer Y zichzelf of anderen zou verwonden. Als de heer Y de ruit stuk zou maken, zou hij mogelijk een slagaderlijke bloeding kunnen oplopen. Ook vreesden de politieagenten dat de heer Y met de grote bout naar iemand zou uithalen.

De agenten hebben geen onderling overleg gehad over de wijze van optreden, aldus de hondengeleider. Hij stelt dat hij tegen de collega's heeft gezegd dat hij overwoog om het stroomstootwapen in te zetten, omdat hem dat het meest geschikte middel leek.

De hondengeleider:

‘Ik had geen schild bij me. Normaal krijg je al bij de deur informatie van het personeel, maak je een plan en neem je de spullen mee die nodig zijn zoals bijvoorbeeld het schild. De informatie vooraf hadden we nu niet, dus moet je ook reageren met wat je hebt. Ik vond het echter ook geen optie om betrokkene plat te lopen met het schild. Betrokkene was een oude man en zou bij inzet van de schildprocedure veel letsel oplopen.’

De collega's van de hondengeleider kunnen zich niet herinneren of er overleg heeft plaatsgevonden over de inzet van het stroomstootwapen. Wel vonden zij het gepast om het stroomstootwapen in te zetten, omdat de heer Y daardoor de minste kans had op letsel. Een politieagent heeft verklaard dat daarbij voor hem ook de gezondheidsrisico's een rol hebben gespeeld. Hij deinsde ervoor terug om fysiek de strijd aan te gaan met iemand

die helemaal onder het bloed zat. Verder is inzet van pepperspray bij personen boven 65 jaar niet toegestaan.

De hondengeleider heeft de heer Y eerst nog gewaarschuwd voordat hij het stroomstootwapen inzette. Daarbij heeft hij een keer met het stroomstootwapen geknetterd. Maar opnieuw zei de heer Y dat hij niet ging stoppen en bleef hij slaan op de ruit. De hondengeleider stelt dat hij zijn collega toen heeft gevraagd om dichterbij de heer Y te gaan staan zodat hij hem zou kunnen opvangen na het taseren.

Vervolgens heeft de hondengeleider het stroomstootwapen in de schietmodus op de heer Y ingezet. De twee andere politieagenten hebben de heer Y opgevangen toen hij viel. Een politieagent verklaart dat hij als eerste bij de heer Y was om hem op te vangen. En dat hij toen zonder kracht zijn voet op de hand heeft geplaatst waarin de heer Y de bout vasthad. De politieagent geeft aan dat het toen voor hem niet mogelijk was om Y onder controle te houden en gelijktijdig de bout uit zijn hand te halen.

De heer Y was bij bewustzijn toen hij op de grond lag, maar reageerde niet. De politieagenten hebben verklaard dat de heer Y de bout nog steeds in zijn hand vast had en dat hij die niet wilde loslaten. De politieagenten wilden Y voor zijn eigen en hun veiligheid handboeien aanleggen, maar dat lukte niet. Volgens de politieagenten hield de heer Y zijn armen strak en gaf hij tegenkracht. Er was volgens de politieagenten geen beweging in te krijgen. Vervolgens heeft de hondengeleider nog een stroomstoot gegeven. Hierna lukte het om de heer Y de handboeien om te doen.

De hondengeleider:

‘Betrokkene liet zich niet de handboeien aanleggen. Ik zag dat hij worstelde met mijn collega en dat hij de grote schroef nog in zijn hand vast had. Wij hebben in de opleiding geleerd dat je in dat soort situaties nog een stroomstoot bij kunt geven. Daarvoor heeft de taser een knop aan de zijkant waarbij je de duur van de stroomstootzelf kunt doseren. Dat is een andere knop dan de trekker waarmee je de taser afvuurt. Ik geloof dat je met deze knop voor maximaal 5 seconden stroom bij kunt geven. Nadat ik betrokkene nog een korte stroomstoot had gegeven, verslaptte zijn lichaam opnieuw.’

Aantal keren taseren

Uit de gegevens die zijn uitgelezen uit het stroomstootwapen blijkt dat er één keer is gewaarschuwd door het laten ‘knetteren’ van het stroomstootwapen gedurende 1 seconde. 17 seconden later is het stroomstootwapen met de pijltjes afgevuurd. Dat gaat standaard gepaard met het toedienen van 5 seconden stroom. 13 seconden daarna is er een nog stroomstoot van 1 seconde toegediend via de eerder afgeschoten pijltjes.

Na het incident

Nazorg

De politieagenten verklaren dat er direct nadat de heer Y getaserd was een ambulance is gebeld. De heer Y is op enig moment op bed gelegd. Uit voorzorg had de heer Y toen nog handboeien om. De inmiddels ter plaatste gekomen arts van de instelling constateerde dat de heer Y geen letsel had opgelopen van het taseren.

Na het optreden van de politie kwamen de zoon van de heer Y en zijn partner ter plaatse.

De zoon van de heer Y:

'Toen wij daar aankwamen zagen wij politieauto's en een ambulance buiten staan. Op het moment dat ik bij mijn vader binnenkwam, zag ik dat hij met handboeien om op bed lag. Hij reageerde nergens meer op. Toen wij later die nacht vertrokken was mijn vader nog steeds niet aanspreekbaar. De dagen daarna is mijn vader ook nog heel onrustig geweest. Hij heeft tien dagen 24 uur per dag persoonlijke specialistische zorg nodig gehad. De zeer slechte conditie die mijn vader toen had, is in ieder geval mede het gevolg van de herhaalde inzet van de taser.'

Het personeel van de instelling heeft de heer Y de dagen erna een-op-een begeleid. Hij heeft er, voor zover het personeel van de instelling heeft gemerkt, geen verdere gevolgen aan onderzocht. De instelling geeft aan dat door hen veel nazorg is verleend, zowel aan de heer Y als aan zijn familie.

Informatieverstrekking

Toen de zoon van de heer Y en zijn partner de kamer van de heer Y binnenkwamen, waren er drie agenten aanwezig. De ambulancebroeders waren er ook. Toen zij vroegen wat er gebeurd was, kwam er niet direct een duidelijk antwoord. Op de vraag hoe het kwam dat zijn vader nergens op reageerde gaf één van de agenten aan dat dit wel vaker voorkomt als iemand onrustig is geweest. De zoon van de heer Y vond dat raar omdat zijn vader normaal gesproken wel respons geeft. Hij heeft ook nog specifiek gevraagd of er iets bijzonders was gebeurd, maar ook daar is geen antwoord op gekomen. De zoon van de heer Y heeft later die avond gesproken met de arts in de instelling. Van deze arts hoorde hij voor het eerst dat zijn vader was getaserd door de politie. De agenten waren toen al vertrokken, zonder hun contactgegevens af te geven.

Thuis aangekomen heeft de zoon van de heer Y de politie gebeld om meer informatie te krijgen over wat er precies gebeurd was. Hij zou worden teruggebeld, maar dat gebeurde niet. Ook een tweede keer werd hij niet teruggebeld. Uiteindelijk is de familie via de instelling in contact gekomen met de wijkagent. Na aandringen van hun zijde en een voorzichtige dreiging met het benaderen van de media, werd er alsnog een gesprek georganiseerd met de politie. Op 12 juli 2018 heeft de zoon van de heer Y gesproken met de plaatsvervangend districtschef en een operationeel expert. Dat waren niet de betrokken agenten, ook niet hun leidinggevenden. De zoon van de heer Y heeft aangegeven dat de familie persoonlijk wilde spreken met de agent die zijn vader had getaserd. De reactie was dat dat lastig werd als gevolg van vakanties. Op 15 augustus 2018 heeft de betrokken hondengeleider alsnog persoonlijk gesproken met de zoon van de heer Y. In beide gesprekken zijn door de politieagenten excuses aangeboden voor het niet direct inlichten van de zoon van de heer Y over het gebruik van het stroomstootwapen.

Persbericht

Op 13 juli 2018 bracht de politie het volgende persbericht uit:

Personeel verpleeghuis vraagt hulp agenten voor agressieve bewoner

Rotterdam - Agenten hebben na een 112-melding afgelopen zaterdag 7 juli het stroomstootwapen ingezet om geweld van een man te doorbreken die in een verpleeghuis in Rotterdam-Noord een gevaar werd voor zichzelf, voor medebewoners en voor het personeel. De 73-jarige man is dement en reageerde niet op door de medewerkers gegeven medicatie om tot rust te komen. Zij voelden zich zo bedreigd, dat er geen andere optie meer was dan de politie te bellen. De man verwondde zichzelf door zijn acties en wilde niet kalmeren.

Inzet stroomstootwapen

De keuze voor het inzetten van een stroomstootwapen is er niet een die door de agenten direct bij binnenkomst wordt gemaakt. De agenten probeerden op de man in te praten, maar die was op dat moment bezig een raam te vernielen met een stuk metaal met scherpe uiteinden en weigerde daarmee te stoppen. Hij bloedde aan beide handen en had al een televisie en een bloempot vernield. De kans dat de man ernstiger gewond zou raken zodra de ruit het zou begeven was zeer aannemelijk.

Het low-profile benaderen van de man door de agenten had niet het gewenste effect. Een fysieke confrontatie zou niet de-escalierend werken en een wapenstok of inzet van de hond zou veel meer letsel berokkenen. Pepperspray gebruiken was gezien de leeftijd van de man geen wettelijke optie. Hierop werd besloten het stroomstootwapen in te zetten. Een middel wat na inzet geen letsel geeft en waarvoor geen leeftijdsgrens is.

De man werd gewaarschuwd dat de taser tegen hem gebruikt zou gaan worden, maar ging door met het vernielen van het raam. De man zei dat niet te zullen doen. De agent met het stroomstootwapen instrueerde zijn collega's om de man op te vangen zodra hij getaserd was en zo geschiedde. De collega's vingden de man op, legden hem op de grond en boeiden hem. Een aanwezige arts en gewaarschuwd ambulancepersoneel hebben de man daarna onderzocht. Hij hoefde niet mee naar het ziekenhuis. De familie is ter plekke ingelicht door een arts. In de afgelopen dagen zijn er vervolggesprekken geweest en die zullen ook de komende dagen worden voortgezet tussen de familie, instelling en politie.

Stroomstootwapen en BOPZ

Het incident vond plaats in een verpleeghuis, op een zogenaamde BOPZ-afdeling. Dit is een afdeling "Bijzondere opnemings Psychiatrische Ziekenhuizen", maar daarmee geen GGZ-instelling. In het huis zijn verschillende BOPZ-afdelingen waar mensen wonen die zichzelf buiten de inrichting niet kunnen handhaven door onder meer hun geestestoestand – in dit geval ernstige dementie. De agent in kwestie maakte onderweg naar het incident de afwegingen welke middelen hij tot zijn beschikking zou hebben, afgaande op de hulpvraag van de medewerkers van het verpleeghuis.

Achteraf bleken de BOPZ-etages van de betreffende instelling op een lijst te staan die is toegevoegd aan een motie die in december 2017 is aangenomen door de Tweede Kamer. Die motie verbiedt de inzet van het stroomstootwapen binnen GGZ-instellingen. Iets wat het personeel zelf ook niet wist en daarmee ook de agent onbekend was.

Reactie politiechef Paauw

Politiechef Frank Paauw: “Een hondengeleider maakte onderweg naar de instelling de inschatting welke middelen hij tot zijn beschikking had om zo zuiver en te goeder trouw te handelen. Hij koos ter plaatse voor het stroomstootwapen om zo min mogelijk letsel te veroorzaken. Naar nu blijkt, mocht dat dus niet op die specifieke afdeling, omdat die op de door de motie verboden lijst staat. We gaan kijken hoe we in samenwerking met de instellingen de betreffende locaties kunnen registreren in ons meldkamersysteem. Maar dat laat onverlet dat we natuurlijk als politie eigenlijk niet in dit soort instellingen moeten hoeven optreden.”

De zoon van de heer Y geeft aan dat het persbericht een eenzijdige en niet correcte weergave is van de situatie. Hij stelt dat de agressie, de gevaarstelling en de verwondingen in het persbericht zijn overdreven. En dat daarbij werd gesuggereerd dat de betrokken politieagenten over meer informatie beschikten dan in werkelijkheid.

De zoon van de heer Y:

‘De politie heeft niet gesproken met de andere betrokken partijen, het personeel van de zorginstelling en de familie. Het persbericht is dusdanig in elkaar gezet alsof de betrokken agenten aardig op de hoogte waren van de situatie, wat niet het geval was. De agenten hebben niet voldoende de tijd genomen om de situatie op te nemen.’

Volgens de zoon van de heer Y heeft het persbericht geleid tot nog meer overtrokken publicaties in andere nieuwsmedia. Daarin werd bijvoorbeeld gesproken over een ‘zéér agressieve man’ of over een ‘echt hele akelige noodsituatie’.

Evaluatie

Na het incident heeft volgens de politieagenten geen evaluatie plaatsgevonden.

Beoordeling hoofdofficier van justitie

Het geweld is door de politie gemeld aan de waarnemend hoofdofficier van justitie en door hem op grond van de ‘geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen’ beoordeeld. De hoofdofficier van justitie oordeelde dat de politie in dit geval juist heeft gehandeld. Hij kwam tot dit oordeel hoewel het stroomstootwapen sinds de invoering van de motie Ellemeet niet meer mocht worden ingezet op deze BOPZ-afdeling. Door voor de inzet van het stroomschootwapen te kiezen zijn de vereisten van proportionaliteit en subsidiariteit in acht genomen, stelt de hoofdofficier. De hoofdofficier van justitie geeft aan dat de politie naar zijn oordeel geen andere keuze had dan ingrijpen om de gevaarzettende situatie te laten stoppen.

Het verloop van de klachtenprocedure bij de politie

Klachten ingediend

Kort nadat de moeder van de heer X kennis had genomen van het taseren van haar zoon, heeft zij een klacht ingediend bij de politie. Ook de zoon van de heer Y diende een klacht in bij de politie toen hij hoorde wat er gebeurd was.

Klachten over geweldgebruik niet-ontvankelijk

De politiechef heeft de klachten over het gebruikte geweld niet-ontvankelijk verklaard. Omdat de hoofdofficier van justitie al een beoordeling van het geweld had gedaan, zag de politiechef geen ruimte voor klachtbehandeling.

Reactie op de andere klachten van de zoon van de heer Y

De klachtencoördinator is in haar brief aan de zoon van de heer Y wel ingegaan op een aantal andere klachten. Deze klachten zijn:

Het bewust niet informeren over de inzet van het stroomstootwapen

De klachtencoördinator geeft aan dat zowel de leidinggevendenden als de betrokken hondengeleider excuses hebben aangeboden voor het feit dat de zoon van de heer Y niet direct is verteld dat zijn vader was getaserd. De betrokken politieagenten hebben dit achterwege gelaten omdat de zoon van de heer Y en zijn partner volgens hen op dat moment zeer emotioneel waren en zij dit niet erger wilden maken. Achteraf bezien realiseren zij zich dat het beter was geweest de zoon van de heer Y direct in te lichten over het gebruik van het stroomstootwapen.

Geen persoonlijk gesprek met betrokken politieagenten

De beslissing van de hondengeleider om te wachten met het gesprek totdat het gebruikte geweld was beoordeeld door de hoofdofficier van justitie was volgens de klachtencoördinator in de context van de situatie juist. De klachtencoördinator biedt haar excuses aan dat de zoon van de heer Y niet is teruggebeld met een nadere toelichting hierover.

De inhoud van het persbericht

De politie geeft aan dat naar aanleiding van het gebruik van het stroomstootwapen voorafgaande aan het verspreiden van het persbericht overleg is geweest betreffende de inhoud van het bericht met een communicatieadviseur van het betrokken verpleeghuis, waarna er door de afdeling communicatie van de politie-eenheid Rotterdam een persbericht is gemaakt. De zoon van de heer Y is van de inhoud van dit persbericht op de hoogte gebracht. De afdeling communicatie van de politie heeft geen invloed op de wijze van publicatie door de verschillende nieuwsmidia en is daar derhalve ook niet verantwoordelijk voor, aldus de politie.

5 Reflectie

Op 26 maart 2019 heeft de Nationale ombudsman aan alle betrokkenen brieven verzonden waarmee hij het onderzoek opende. De ombudsman vroeg de politiechef om een standpunt in te nemen over de klachten, een aantal vragen te beantwoorden en relevante stukken te verstrekken. Ditzelfde verzoek deed de ombudsman aan de voorzitter van het College van procureurs-generaal van het OM.

Voor en tijdens het onderzoek door de Nationale ombudsman, hebben de betrokkenen teruggekeken op de gebeurtenissen en zich daar een mening over gevormd. In dit hoofdstuk beschrijven we de gezichtspunten die zij naar voren hebben gebracht. Daarbij beginnen we met de moeder van de heer X, de heer X en de zoon van de heer Y, vervolgens de politiechef en de voorzitter van het College van procureurs-generaal van het OM, de betrokken politie-medewerkers en de medewerkers van de beide zorginstellingen.

De heer X en zijn moeder

De heer X en zijn moeder hebben kort gezegd het volgende onder de aandacht gebracht:

1. De heer X had veel stress op de betreffende dag. Niemand heeft hem gevraagd hoe hij geholpen kon worden. Het zit de heer X dwars dat de instelling die verantwoordelijk was voor de zorg over hem, deze verantwoordelijkheid zomaar in handen gaf van de politie.
2. Het gebruik van het stroomstootwapen was niet proportioneel. Patiënten in een GGZ-instelling zijn kwetsbare personen en moeten zich daar veilig voelen. De heer X vormde ook geen onmiddellijke bedreiging voor het leven of de veiligheid van anderen. Het stroomstootwapen mag niet worden gebruikt om medicatie toe te dienen. De toepassing van het stroomstootwapen was bedreigend en gevaarlijk voor de heer X en bovendien erg pijnlijk. Het is een nare ervaring voor hem geweest. Hij voelde zich behandeld als proefkonijn waarop de toepassing van het stroomstootwapen werd getest. De heer X vindt dat hij gewoon vastgehouden had moeten worden, waarna de medicatie had kunnen worden toegediend en de politie weg had kunnen gaan. Hij heeft voordien en nadien vaker te maken gehad met politie in de GGZ-instelling en toen werd de situatie opgelost zonder stroomstootwapen. Deze optredens waren voor hem voorspelbaar en daarom ergens geruststellend. De politie paste de schildprocedure toe en bleef daarbij net zo lang aan hem hangen en op hem zitten tot hij zich overgaf. Waarom kon dat nu dan niet?

De moeder van de heer X:

'De politie is in dit geval doorgeschooten. Mijn zoon is meermalen getaserd. Ook is hij getaserd onder zijn voetzolen. Ik vraag mij af of dit marteling is.'

3. Vóór de toepassing van het stroomstootwapen moet de politie zich rekenschap geven van de gezondheids-toestand van de betrokkene en de toegediende medicatie, omdat deze informatie van belang kan zijn voor de risico's aan het toepassen van het stroomstootwapen. Dat is niet gebeurd.
4. Omdat het geweldgebruik niet proportioneel was, had de hoofdofficier van justitie het gebruik van het stroomstootwapen niet als juist moeten beoordelen.
5. De politie-eenheid Rotterdam had de klacht in behandeling moeten nemen.
6. De heer X is na de toepassing van het stroomstootwapen ten onrechte niet onderzocht door een FARR-arts. Hierdoor is het door het stroomstootwapen veroorzaakte letsel niet onderkend.
7. De moeder van de heer X is niet direct door de politie geïnformeerd over de toepassing van het stroomstoot-wapen bij haar zoon. Omdat de GGZ-instelling haar ook niet direct

heeft geïnformeerd, wist zij niet wat er was gebeurd totdat haar zoon het zes dagen later zelf aan haar kon vertellen. Dat is kwalijk. Op zijn verjaardag vertelde de heer X haar wat er was gebeurd. Hij liet zijn verwondingen zien: grote blauwe plekken op zijn bovenbenen, heupen en rug. Ook zag zij tientallen puntvormige brandwonden op zijn rug. Zij wist op dat moment niet wat taseren was en kreeg daarover ook geen uitleg van het personeel van de GGZ-instelling of de politie.

De zoon van de heer Y

De zoon van de heer Y heeft het volgende onder de aandacht gebracht:

1. De politie had er rekening mee moeten houden dat de gezondheidsrisico's van het inzetten van het stroomstootwapen bij een demente bejaarde man veel groter zijn dan bij een gezond iemand. Dat geldt des te meer voor herhaaldelijk taseren. Ook is er een risico op traumatisering.

De zoon van de heer Y:

'Mijn vader had een delier; was verward, angstig en dement. Het is onjuist – en zeer gevaarlijk – om te veronderstellen dat mensen in een ernstige mentale crisis reageren zoals gezonde mensen zouden doen. Daarbij komt dat wanneer een pijnprikkel wordt toegediend door bijvoorbeeld het omhoog draaien van de arm dit geleidelijk gaat. Bij het toedienen van een 'pijnprikkel' middels een stroomstootwapen wordt meteen de maximale hoeveelheid toegediend. Van dosering van de prikkel is per definitie geen sprake.'

2. De politie had moeten weten dat het een BOPZ-afdeling betrof waar taseren niet was toegestaan. De zoon van de heer Y vindt dat de politie de verantwoordelijkheid afschuift als zij aangeeft dat het zorgpersoneel de betrokken politieagenten niet heeft verteld dat het hier om een gesloten afdeling ging. Uit alles had de politie volgens de zoon van de heer Y op moeten maken dat sprake was van een patiënt op een locatie en in een situatie waarop het verbod nu juist gericht was. Dat was evident gezien de eigenschappen van het gebouw (verschillende deuren die niet normaal geopend kunnen worden), de aanwezigheid van (para)medisch personeel en het feit dat het een ernstig demente oudere patiënt betrof.
3. De zoon van de heer Y heeft het gevoel dat de politieagenten meteen zijn gaan handelen, dat ze niet eerst zorgvuldig de situatie hebben ingeschat. De politieagenten hebben bijvoorbeeld ook bij niemand geïnformeerd naar de medische geschiedenis van zijn vader.
4. Niet is gebleken dat de heer Y door zijn gedrag een bedreiging was voor medebewoners, medewerkers of de politieagenten.
5. Er waren alternatieven voor het gebruik van het stroomstootwapen. De zoon van de heer Y begrijpt niet dat daar niet voor is gekozen. Hij ziet niet in waarom verwacht werd dat fysiek ingrijpen tot meer letsel zou leiden. Drie goed getrainde politiemensen zouden zijns inziens in staat moeten zijn om met enkele fysieke grepen een ongewapende, broze, kleine, magere man onder controle te brengen. Zijn vader is ongeveer 1,60 m groot.
6. De familieleden kwamen ter plekke en zijn bewust niet geïnformeerd over de inzet van het stroomstootwapen. Dat had wél moeten gebeuren. De betrokken politieagenten zijn aanvankelijk ook niet met hen in gesprek gegaan.
7. Tijdens de interne klachtenprocedure heeft de politie niet toegegeven verkeerd te hebben gehandeld en niet gereageerd op gestelde vragen. Ook is door de politie niet gevraagd hoe het met zijn vader gaat.
8. De zoon van de heer Y klaagt erover dat de politie Rotterdam geen rol zag voor de klachtencommissie bij de beoordeling van het toegepaste geweld en het feit dat dit in een gesloten BOPZ-afdeling heeft plaatsgevonden. Hij is van mening dat er niet alleen moet worden gekeken of het optreden rechtmatig was, maar ook moet worden getoetst of het optreden van de politie behoorlijk was. In zijn ogen ontwijkt de politieleiding haar verantwoordelijkheid om het optreden van de agenten grondig, en daarmee dus ook op behoorlijkheid, te toetsen.

9. De beoordeling van het toegepaste geweld door het OM is niet juist. Het OM stelt dat de heer Y een 'heftige agressieaanval' had. Maar zijn vader heeft niemand aangevallen en ook niet bedreigd daarmee. De schade was beperkt tot een kapotte ruit en een kapotte TV in een ander vertrek. Dat alles duidde niet op een 'heftige agressieaanval'. Bovendien moet de tweede stroomstoot zijns inziens afzonderlijk worden getoetst. Zijn vader lag toen al op de grond. De zoon van de heer Y ziet niet in waarom hij op dat moment niet met het toepassen van eenvoudige fysieke technieken geboeid had kunnen worden. Bovendien vindt de zoon van de heer Y de term 'nashok' niet passend nu de intensiteit van de stroomstoten niet gedoseerd kan worden. In de beoordeling wordt het taseren niet als onjuist beoordeeld. Er wordt daarbij veel te gemakkelijk voorbij gegaan aan het feit dat het gebruik van het stroomstootwapen in GGZ-instellingen en op BOPZ-afdelingen verboden was.
10. Het persbericht dat door de politie is verspreid geeft een eenzijdige weergave van de situatie en is niet correct.

Reactie politiechef

De politiechef reageerde op beide klachten afzonderlijk.

De klacht van de moeder van de heer X

Ten aanzien van het gebruik van de stroomstootwapen

De politiechef acht de klacht ongegrond. De inzet van het stroomstootwapen stond in evenredige verhouding tot het te bereiken doel. Het alternatief voor het gebruik van het stroomstootwapen zou hebben bestaan uit zwaar fysiek geweld of de inzet van de diensthond. Beiden mogelijk met (ernstig) letsel en waarschijnlijk langer medisch herstel tot gevolg. Voorafgaand aan de politie-inzet is besproken hoe de inzet zou plaatsvinden. De opbouw zoals voorzien was: aanspreken > schildprocedure > stroomstootwapen.

De politiechef heeft het gebruik van het stroomstootwapen beoordeeld aan de hand van de 'geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen' en het 'gebruikelijke handelingsperspectief' zoals die tijdens het incident golden. De politiechef heeft de motie Ellemeet van 21 december 2017 niet in de beoordeling betrokken, omdat die tijdens het incident nog niet bestond. Onder de huidige vernieuwde tijdelijke geweldsinstructie is het gebruik van de schokmodus – zoals destijds bij de heer X heeft plaatsgevonden – niet meer toegestaan.

Ten aanzien van de nazorg

De politiechef acht de klacht ongegrond. De officier van dienst heeft na het incident geen letsel bij de heer X waargenomen. Daarom heeft hij besloten geen FARR-arts in te schakelen. Ook ging hij ervan uit dat aan de heer X vanuit de zorginstelling medische hulp zou worden verleend indien dit toch nodig zou zijn. De heer X stond immers 24/7 onder toezicht van medische professionals in de zorginstelling. Bij tekenen van verslechtering van zijn medische conditie diende zo spoedig mogelijk een arts te worden gewaarschuwd. Die verantwoordelijkheid lag bij de zorginstelling.

In reactie op het verslag van bevindingen liet de politiechef de ombudsman weten dat het niet gebruikelijk ofwel niet toegestaan is, dat de ouders van meerderjarigen geïnformeerd worden over politietoetreden waar hun kind bij betrokken is, tenzij de betrokkene daar zelf om verzoekt. De heer X was overgedragen aan de zorg van een instelling. De politiechef vindt dat des te meer reden om over het optreden verder geen mededelingen aan derden te doen.

Ten aanzien van de klachtbehandeling

De politiechef acht de klacht op dit punt gegrond. Bij nader inzien had er naast het rechtmatigheidsoordeel van de hoofdofficier nog ruimte bestaan om een oordeel te geven over de behoorlijkheid van het geweld tegen de heer X. De moeder van de heer X heeft destijds

niet de gelegenheid gehad om een behoorlijkheidsoordeel te krijgen van de politiechef. De politiechef ziet hierin een leerpunt voor de behandeling van toekomstige klachten over politiegeweld.

De klacht van de zoon van de heer Y

Ten aanzien van het gebruik van de stroomstootwapen

De politiechef acht de klacht op dit punt ongegrond. De politiechef vindt het zorgvuldig dat de hondengeleider uit eigen beweging bij een medewerkster van de zorginstelling is nagegaan of het een GGZ-instelling betrof. De medewerkster gaf aan dat dit niet het geval was, stelt de politiechef.

Verder acht de politiechef het gebruik van het stroomstootwapen evenredig aan het doel, niet onnodig bezwarend en daarmee behoorlijk. De betrokken politieagenten hebben eerst minder ingrijpende alternatieven geprobeerd (afleiden met lichtbundel en aanspreken) die geen soelaas boden. Vervolgens heeft de hondengeleider verschillende mogelijkheden en de bijbehorende gevaren en consequenties tegen elkaar afgewogen. Er is gekozen voor inzet van het stroomstootwapen, want dat was het middel waar de heer Y in beginsel geen letsel aan zou overhouden. Bij inzet van de schildprocedure en/of de diensthond zou de heer Y (meer dan gering) letsel hebben opgelopen. Volgens de politiechef getuigt de afspraak dat een van de collega's de heer Y na het taseren zou opvangen van goed doordacht handelen. Het risico op een botbreuk of ander letsel werd tot een minimum beperkt. De politiechef acht dit ook van toepassing op de tweede stroomstoot. Het met kracht van meer dan geringe betekenis wegdraaien van de armen van de heer Y zou meer risico op letsel met zich hebben meegebracht.

Ten aanzien van de nazorg

- Informatieverstrekking

De politiechef verklaart de klacht op dit punt gegrond. De betrokken politiemedewerkers hadden de zoon van de heer Y ter plaatse direct in kennis moeten stellen van het feit dat het stroomstootwapen tegen de heer Y was gebruikt. De plaatsvervangend districtschef, de Operationeel Expert en de hondengeleider hebben de zoon van de heer Y in een persoonlijk gesprek hiervoor excuses aangeboden. Ook de twee andere politiemedewerkers betreuren het dat zij de zoon van de heer Y niet meteen over de inzet van het stroomstootwapen hebben geïnformeerd. Verder had de politie aan de zoon van de heer Y een terugkoppeling moeten geven waarom de betrokken politiemedewerkers niet (eerder) beschikbaar waren voor een persoonlijk gesprek. De politie heeft ook hiervoor excuses aan de zoon van de heer Y aangeboden. Er was geen sprake van onwil. Twee politiemedewerkers waren op zomervakantie. De hondengeleider kón niet eerder in gesprek gaan met de zoon van de heer Y, omdat hij in afwachting was van de beoordeling van de hoofdofficier van justitie over het aangewende geweld. De politiechef vindt die keuze juist.

- Persbericht

De politiechef acht de klacht op dit punt ongegrond. In het algemeen wordt een persbericht door de politie opgesteld naar aanleiding van bevindingen van politiemedewerkers en na een feitencheck. De afdeling Communicatie van de politie-eenheid Rotterdam gaat uit van de oprechte bedoeling en de beleving van hun collega's. Voorafgaande aan het verspreiden van het persbericht heeft er overleg plaatsgevonden over de inhoud van het bericht met een communicatieadviseur van de zorginstelling. Verder is de zoon van de heer Y op de hoogte gesteld van de inhoud van het bericht. De afdeling Communicatie van de politie eenheid Rotterdam heeft geen invloed op hoe de nieuwsmedia het persbericht vervolgens inkleuren.

Ten aanzien van de klachtbehandeling

De politiechef vindt de klacht op dit punt gegrond. Bij nader inzien had er naast het rechtmatigheidsoordeel van de hoofdofficier nog ruimte bestaan om een oordeel te geven over de behoorlijkheid van het geweld tegen de heer Y. De zoon van de heer Y heeft destijds niet de gelegenheid gehad om een behoorlijkheidsoordeel te krijgen van de politiechef. De politiechef ziet hierin een leerpunt voor de behandeling van toekomstige klachten over politiegeweld.

Reactie voorzitter College van procureurs-generaal

De Nationale ombudsman vroeg de voorzitter van het College te reageren op de klachten die het OM betreffen en daarnaast antwoord te geven op onderstaande vragen:

1. Kunt u aangeven wat in het algemeen de criteria zijn voor de beoordeling van het geweldgebruik met betrekking tot de inzet van het stroomstootwapen?
2. Kunt u nader motiveren waarom de inzet van het stroomstootwapen op 7 juli 2018 (de zaak van de heer Y) als juist is beoordeeld, terwijl de inzet van het stroomstootwapen destijds verboden was in GGZ-instellingen?
3. Op basis van welke informatie is de (waarnemend) hoofdofficier tot zijn oordeel gekomen over het toegepaste geweld in beide situaties?

Bij brief van 2 juli 2019 reageerde de voorzitter van het College. Hij wijst erop dat de klachten tegen het OM nog niet eerder waren behandeld in een interne klachtenprocedure.

Reactie op vragen van de Nationale ombudsman

Het College laat weten dat het gebruik van het stroomstootwapen wordt getoetst aan de criteria genoemd in de geweldsinstructie toepassing stroomstootwapen, geldend vanaf 1 februari 2017. Daarnaast wordt getoetst aan de criteria van artikel 7 lid 1 Politiewet, te weten subsidiariteit en proportionaliteit.

Op de vraag van de ombudsman waarom de inzet van het stroomstootwapen tegen de heer Y als juist is beoordeeld, hoewel de inzet daarvan in een GGZ-instelling op dat moment verboden was, reageert het College als volgt. De waarnemend hoofdofficier heeft geoordeeld dat het gebruik niet was toegestaan, maar er waren op dat moment geen minder ingrijpende geweldsmiddelen voorhanden om de situatie mee op te lossen. Daarom was het stroomstootwapen volgens de hoofdofficier toch het meest aangewezen middel. De inzet van bijvoorbeeld pepperspray, de schildprocedure en de diensthond, waren geen goede opties. Door die middelen zou de heer Y vermoedelijk letsel hebben opgelopen. Het gebruik van het stroomstootwapen werd als 'juist' beoordeeld, omdat het te begrijpen was, vanuit de wens om de heer Y zo min mogelijk letsel toe te brengen.

De hoofdofficier heeft het toegepaste geweld beoordeeld op basis van de onderliggende processen-verbaal. Ook had een lid van de eenheidsleiding van de politie-eenheid Rotterdam in de zaak van de heer Y de waarnemend hoofdofficier geschreven dat het stroomstootwapen was gebruikt om acuut gevaar af te wenden. Daarbij schreef hij dat hij het inzetten van het wapen, gezien de omstandigheden, het meest proportionele geweldsmiddel vond. De inzet was daarom volgens hem te rechtvaardigen.

Oordeel

De voorzitter van het College gaf ook zijn oordeel over de klachten.

Ten aanzien van de heer X kan de voorzitter van het College zich vinden in het oordeel van de hoofdofficier dat sprake was van een geoorloofde inzet van het stroomstootwapen, conform de toen geldende aanwijzing. De inzet was volgens hem ook noodzakelijk, proportioneel en subsidiair.

Ten aanzien van de klacht van de heer Y vindt de voorzitter van het College eveneens dat de conclusie van de waarnemend hoofdofficier juist was. Hij acht het optreden van de betrokken agent verschoonbaar. Hij wist niet dat de afdeling als GGZ-afdeling was aangemerkt. Dit was niet bekend bij de politiemeldkamer en niet gemeld bij de politie. De agent heeft het zelf nog gevraagd toen hij in de instelling was gearriveerd en kreeg te horen dat het geen GGZ-instelling was. Deze laatste informatie was niet bekend bij het OM ten tijde van het beoordelen van de rechtmatigheid van het geweld. Ook acht het College van belang dat de heer Y niet reageerde op lichtere middelen, zoals het schijnen met een zaklamp in zijn gezicht. De inzet van zwaardere middelen, zoals de schildprocedure en het loslaten van de diensthond, waren niet aangewezen omdat de kans groot was geweest dat de heer Y hieraan letsel zou hebben overgehouden. De inzet van het stroomstootwapen was in de gegeven omstandigheden het minst schadelijke middel, aldus de voorzitter van het College.

Het College acht de klachten van de moeder van de heer X en de zoon van de heer Y ongegrond.

De betrokken politieagenten

Tijdens de gesprekken met de Nationale ombudsman brachten de betrokken politieagenten het volgende naar voren.

De klacht van de moeder van de heer X

De officier van dienst vindt, terugkijkend, dat de inzet van het stroomstootwapen proportioneel was. Het doel van hun optreden was het toedienen van medicatie. Het stroomstootwapen was de minst zware optie om dit doel te bereiken. Het was voor zowel de heer X als de politieagenten minder ingrijpend dan een ander geweldsmiddel.

Mensen die in een psychose verkeren, werken vaak niet mee en kunnen in hun psychose erg sterk zijn. De officier van dienst benadrukte dat hij het gecontroleerd wilde houden. Hij wilde voorkomen dat er een langdurig lijfelijk gevecht met de heer X ontstond.

Iemand aanschietsen met de pijltjes van het stroomstootwapen is voor de officier van dienst een zwaarder middel dan de inzet van het stroomstootwapen direct op het lichaam. Op het lichaam is het alleen een pijnprikkel om controle te krijgen. Dat de heer X na het incident verwondingen aan zijn rug had en last had van angstgevoelens, maakt dit voor de politieagenten niet anders. Volgen hen had hij meer letsel gehad als zij een ander geweldsmiddel hadden ingezet.

De politieagenten zouden de optie van het stroomstootwapen voor toepassing in de GGZ ook wel terug willen.³⁴ Met het stroomstootwapen hadden zij een oplossing tussen de pepperspray, de wapenstok en de hond. Pepperspray is geen goede oplossing in een kleine ruimte. De wapenstok en de hond leiden tot meer letsel dan het stroomstootwapen. Bij de wapenstok bestaat ook een risico dat een politieagent zijn collega raakt. De hondengeleider maakt de kanttekening dat het wel van belang is dat degene die het stroomstootwapen gebruikt, weet hoe die het moet gebruiken. Hij vindt dat niet iedere politieagent de beschikking over het stroomstootwapen moet krijgen. Hij is bang dat politieagenten het stroomstootwapen te vaak en op de verkeerde momenten gaan gebruiken.

---

³⁴ Inmiddels is dat ook het geval.

De hondengeleider:

'Ik denk persoonlijk dat meer dan drie keer een stroomstoot gewoon niet zinvol is, omdat het dan kennelijk dus niet werkt. Los van de vraag of het ook gevaarlijk kan zijn om vaker dan drie keer te taseren.'

Verder vonden de politieagenten het niet nodig om een FARR-arts te laten komen voor de nazorg. De heer X zat in een medische instelling met eigen artsen. Zij dachten dat daar wel voldoende zorg voor hem was.

De klacht van de zoon van de heer Y

De politieagenten vonden dat inzet van het stroomstootwapen de enige optie was. De situatie wordt daardoor meteen gestabiliseerd. En behalve twee puntjes op het lichaam zou de heer Y vrijwel geen letsel aan het optreden overhouden. Ook terugkijkend staan de politieagenten achter hun beslissing om in dit geval het stroomstootwapen in te zetten.

De hondengeleider:

'Ik sta nog steeds achter het gebruik van de Taser. Dat de Taser minder mankracht kost, is daarbij voor mij geen argument. Ik vind dat je altijd het minst ingrijpende geweldsmiddel moet toepassen als dat kan en ongeacht hoeveel mankracht daarbij nodig is. Weliswaar is er onder meer vanuit Amnesty kritiek op het gebruik van de Taser vanwege mogelijke gezondheidsrisico's. In dat soort discussies worden veelal voorbeelden aangehaald waarbij er mijns inziens sprake is van excessen. Dat men de knop van de Taser bijvoorbeeld een minuut lang had ingedrukt of dat men de Taser had ingezet tegen iemand die op een trap stond of brandbare vloeistof in zijn handen had. Ook wij vinden dat je in zulke gevallen de Taser niet moet gebruiken. Ik vind dat er duidelijke wetgeving moet komen voor de Taser. Op zich is nu wel duidelijk hoe je de Taser toepast en onder welke omstandigheden, maar je hebt altijd situaties waarbij het een grijs gebied is. Het zou goed zijn als voor de Taser net als bij de pepperspray wordt opgenomen bij welke gezondheidsindicaties je hem niet mag gebruiken. Bij de pepperspray is dat bijvoorbeeld als iemand zichtbaar ademhalingsproblemen heeft. Ik hoef er bij de inzet van de Taser geen rekening mee te houden of iemand een pacemaker heeft. Volgens onderzoeken heeft de 0,05 ampère stroom die de Taser afgeeft geen invloed op een pacemaker.'

De politieagenten geven aan dat zij ieder voor zichzelf de afweging hebben gemaakt om het stroomstootwapen in te zetten. Omdat de situatie zo acuut was, was er volgens de politieagenten geen ruimte meer voor overleg. Er moest snel worden gehandeld. De politieagenten hebben voor zichzelf (min of meer) de volgende afwegingen gemaakt:

- *Fysiek* de strijd aangaan met de heer Y was geen optie. Hij had een steekvoorwerp vast en was door zijn psychische gesteldheid onberekenbaar. En wellicht zou de heer Y vanwege zijn hoge leeftijd in een gevecht veel letsel oplopen. Eén van de politieagenten benoemt ook dat de heer Y onder het bloed zat, wat voor de politieagenten gezondheidsrisico's met zich meebracht.
- *Pepperspray* mag volgens de Ambtsinstructie niet bij personen boven de 65 jaar worden ingezet. Ook was er de kans dat de politieagenten zichzelf met de pepperspray zouden besmetten omdat het een kleine ruimte betrof.
- Bij inzet van de *schildprocedure* zou de heer Y vanwege zijn hoge leeftijd wellicht veel botten breken. Bij deze procedure wordt fors geweld toegepast om de betrokkene in één keer te fixeren.
- Inzet van de *politiehond* of anders het *vuurwapen* was onder de omstandigheden disproportioneel. En daarbij zou de heer Y in elk geval fors en mogelijk blijvend letsel oplopen.

De hondengeleider geeft verder aan dat de familie direct geïnformeerd had moeten worden.

De hondengeleider:

'Ik vind dat de familie terecht heeft geklaagd dat zij niet waren geïnformeerd over het taseren. Hiervoor heb ik de familie in ons gesprek ook mijn excuses aangeboden. Ik dacht zelf dat de zoon van betrokkene ter plaatse al door de arts was geïnformeerd, omdat hij zo boos was. Ik was toen met anderen in gesprek. Ik neem het mezelf kwalijk dat ik toen niet eerst heb geverifieerd of de familie daadwerkelijk op de hoogte was van het taseren.'

6 Oordeel

De Nationale ombudsman heeft de klachten van de moeder van de heer X en de zoon van de heer Y onderzocht aan de hand van de volgende klachtformulering:

Verzoekers klagen er beiden afzonderlijk over dat de politie-eenheid Rotterdam jegens hun vader dan wel zoon binnen een GGZ-instelling meermaals een stroomstootwapen heeft gebruikt. Volgens verzoekers was dit geweld niet behoorlijk. Ook klagen zij erover dat de nazorg onvoldoende was. Hierbij gaat het onder meer om de informatieverstrekking aan verzoekers en in het geval van de heer Y om de inhoud van het persbericht van de politie.

Ten aanzien van het Openbaar Ministerie klagen verzoekers erover dat de hoofdofficier van justitie het gebruik van het stroomstootwapen als juist heeft beoordeeld.

Ten slotte klagen verzoekers erover dat de politie-eenheid Rotterdam hun klacht ten aanzien van de inzet van het stroomstootwapen niet in behandeling heeft genomen, verwijzend naar het oordeel van de (waarnemend) hoofdofficier van justitie.

De Nationale ombudsman beoordeelt beide klachten afzonderlijk aan de hand van de toepasselijke behoorlijkheidsnormen. De volgende normen komen daarbij aan de orde:

- Het **evenredigheidsvereiste** houdt in dat de overheid een middel kiest om haar doel te bereiken dat niet onnodig ingrijpt in het leven van de burger en dat in evenredige verhouding staat tot dat doel.
- Het **vereiste van goede motivering** houdt in dat de overheid haar handelen en haar besluiten duidelijk aan de burger uitlegt. Daarbij geeft zij aan op welke wettelijke bepalingen de handeling of het besluit is gebaseerd, van welke feiten zij is uitgegaan en hoe zij rekening heeft gehouden met de belangen van de burgers. Deze motivering moet voor de burger begrijpelijk zijn.

De klacht van de moeder van de heer X

Vooraf

De ombudsman constateert dat de politie, voorafgaande aan het optreden, de tijd heeft genomen om te overleggen over de te volgen werkwijze. Er is contact geweest met het verplegend personeel van de instelling en een plan van aanpak gemaakt. Als aanspreken en de schildprocedure niet zouden leiden tot een situatie waarin de medicatie kon worden toegediend bij de heer X, zag de politie de toepassing van het stroomstootwapen als de beste optie. Uit de bevindingen blijkt niet dat de politie daarbij ook heeft gesproken en nagedacht over de conditie van de heer X en de mogelijke risico's van het gebruik van het stroomstootwapen bij kwetsbare personen, zoals personen die een psychische of psychiatrische aandoening hebben. De heer X was een 'bekende klant' voor de politie. Toch verdient het aanbeveling onder dergelijke omstandigheden altijd te informeren naar eventuele factoren die het gebruik van het stroomstootwapen minder verstandig zouden kunnen maken, zoals hartproblemen.

Geweldgebruik

Duidelijk is dat de situatie niet eenvoudig was voor de politie. De heer X was, op dat moment, agressief en sterk, terwijl er ook niet gemakkelijk met hem te praten viel. Nu de heer X zich onder het schild vandaan bleef drukken, heeft de politie het stroomstootwapen gebruikt in de schokmodus om zijn verzet te breken zonder veel letsel toe te brengen. Desondanks komt uit de klacht naar voren dat het gebruik van het stroomstootwapen een nare ervaring voor de heer X is geweest.

Niet is vast komen te staan dat het wapen is ingezet op de voetzolen van de heer X, maar buiten kijf staat dat de toepassing van het stroomstootwapen waar dan ook veel pijn doet. Het is dan ook niet voor niets dat toepassing van de schokmodus op deze manier inmiddels verboden is.

Het taseren in de schokmodus kan en mag niet worden gezien als een relatief 'licht' geweldsmiddel. Vanuit dat oogpunt vindt de ombudsman het gerechtvaardigd de vraag te stellen of er werkelijk geen lichtere middel voor handen was om de heer X onder controle te brengen. De heer X heeft voordien en nadien vaker te maken gehad met politieoptreden in de GGZ. Daarbij paste de politie de schildprocedure toe en bleef daarbij net zo lang aan hem hangen en op hem zitten tot hij zich overgaf. Dit roept de vraag op waarom dat in dit geval niet mogelijk was.

Op basis van het beschikbare wetenschappelijk onderzoek kan niet worden uitgesloten dat aan taseren in de schokmodus van kwetsbare personen gezondheidsrisico's kleven. De ombudsman is zich ervan bewust dat dat laatste evengoed geldt voor alternatieve handelwijzen. Het gebruik van het stroomstootwapen is in het algemeen zeker te verkiezen boven inzet van de politiehond of het dienstwapen. Ook begrijpt de ombudsman dat het gebruik van de wapenstok of de pepperspray in deze situatie geen goede opties waren, vanwege de kleine ruimte.

Gebleken is dat de heer X zich bleef verzetten nadat de politie hem één schok toediende. De toepassing van het stroomstootwapen leverde dus niet direct het gewenste resultaat op. Het taseren was blijkbaar niet effectief. Toen had de politie moeten stoppen met het inzetten van dit zware middel. Door toch door te gaan met taseren werd het geweldgebruik in ieder geval op dat moment zwaarder dan noodzakelijk. De politie had er voor moeten kiezen om de heer X vast te houden tot hij uitgeput zou zijn geraakt. Pas na vier keer taseren staakte de heer X zijn verzet min of meer. De ombudsman acht het minder waarschijnlijk dat dat kwam door de plotselinge effectiviteit van de vierde stroomstoot, dan door uitputting van de heer X als gevolg van het totale optreden. Bij het 'afpellen' is de heer X vervolgens nog een keer getaserd. De ombudsman vindt dat niet is gebleken dat er op dat moment omstandigheden waren die het noodzakelijk maakten om de heer X nog een schok te geven.

Informereren

De politiechef merkte op dat normaal gesproken de politie haar optreden tegen een meerderjarige niet meldt bij diens ouders. Dat is bijna altijd volkomen terecht en logisch, maar in dit geval niet. Na het optreden tegen de heer X had de politie, oordeelt de Nationale ombudsman, de familie of de contactpersoon van de heer X moeten informeren dan wel moeten afspreken dat de GGZ-instelling dat zou doen. Dit optreden was zodanig heftig dat dit onverwijld gemeld had moeten worden, nu de heer X zelf volkomen afgesloten was van de buitenwereld en niet in staat was wie dan ook te informeren of op enige manier zijn beklag te doen.

Inzet stroomstootwapen niet evenredig

De politie heeft zich bij de voorbereiding van de inzet van het stroomstootwapen niet voldoende rekenschap gegeven van de impact die dit heeft op iemand die een psychische of psychiatrische aandoening heeft, zoals bij verzoeker het geval was. Ook heeft de politie niet voldoende informatie ingewonnen over de gezondheidstoestand van verzoeker. Daarna heeft de politie buitensporig gehandeld door het stroomstootwapen meerdere keren toe te passen, terwijl na de eerste keer bleek dat het niet het gewenste effect had. Tot slot heeft de politie verzuimd om familie of de contactpersoon van de heer X te informeren over de toepassing van het stroomstootwapen. Al met al acht de Nationale ombudsman het optreden van de politie in strijd met het evenredigheidsvereiste.

Oordeel hoofdofficier van justitie

De betrokken politieagenten hebben het geweld gemeld bij hun meerdere en uiteindelijk is hun geweldgebruik beoordeeld door de hoofdofficier. Uit de stukken blijkt dat dit een summiere

juridische toets betref waarbij geen sprake was van voorafgaand gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen. Zonder een gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen had de hoofdofficier van justitie niet tot een oordeel over het geweldgebruik mogen komen. Nu de Nationale ombudsman dit onderzoek zelf verricht heeft, kan hij op basis van zijn bevindingen niet anders dan concluderen dat het oordeel van de hoofdofficier van justitie over het gebruikte geweld niet begrijpelijk en onvoldoende gefundeerd is, nu de hoofdofficier concludeert dat het gebruikte geweld proportioneel en subsidiair was. Het handelen van het Openbaar Ministerie is daarom in strijd met het motiveringsvereiste.

Klachtbehandeling en evaluatie

Naast de beperkte toets van het geweldgebruik door de hoofdofficier van justitie was er ruimte geweest voor een beoordeling van het geweld in het kader van de klachtenprocedure bij de politie. De politiechef heeft dit gedurende het onderzoek door de ombudsman ook erkend. Op het moment dat de moeder van de heer X zich echter met haar klacht tot de politie wendde, werd haar klacht niet in behandeling genomen. Daarmee werden zij en haar zoon volledig buitenspel gezet in de evaluatie van de gebeurtenissen en is hen de toegang tot het klachtrecht onthouden. Dat had niet mogen gebeuren. De ombudsman vindt dat de politie hiermee het klachtrecht heeft geschonden.

Tijdens de klachtbehandeling had de politie meer integraal vanuit de behoorlijkheidsnormen onderzoek kunnen doen naar het gebruikte geweld, met aandacht voor het perspectief van de betrokken burger(s). Juist in het kader van een pilot, die destijds liep, had dat zeker aanbeveling verdiend. De kaders in wet- en regelgeving rond het stroomstootwapen waren bewust ruim gelaten, met de bedoeling dat deze meer zouden worden ingevuld in de praktijk door een goede controle achteraf. Die controle ontbrak nu juist grotendeels. Wat dat betreft is het veelzeggend dat de politie het niet nodig vond een FARR-arts ter plaatse te laten komen om de heer X te onderzoeken. Zo'n controle zou juist nuttige informatie voor de evaluatie van het stroomstootwapen hebben opgeleverd, maar werd niet nodig geacht omdat geen letsel te zien was en de heer X in een medische instelling verbleef. De heer X geeft zelf aan dat de gebeurtenis wel degelijk fysieke en geestelijke gevolgen voor hem had. De ombudsman vindt het dan ook onbegrijpelijk dat geen evaluatie heeft plaatsgevonden en dat er geen nazorg is verricht.

De klacht van de zoon van de heer Y

Vooraf

Uit de beschikbare informatie komt naar voren dat de politie bij aankomst in de zorginstelling niet zoals gebruikelijk werd opgevangen door het personeel. Het aanwezige personeel was in paniek en wilde de politie zo spoedig mogelijk naar de heer Y toe brengen. Het is duidelijk dat dit het voor de politie moeilijker maakte om vooraf voldoende informatie in te winnen en de opties te overwegen. De politiemedewerkers hebben aan een lid van het personeel gevraagd of het een GGZ-instelling betref. Deze reageerde door haar hoofd te schudden en weg te lopen. De politie concludeerde hieruit dat het geen instelling betref waar het gebruik van het stroomstootwapen niet was toegestaan. Die conclusie had niet zonder meer getrokken kunnen worden, nu het antwoord niet duidelijk was. Er was immers een verbod om het stroomstootwapen in een GGZ-instelling of op een BOPZ-afdeling te gebruiken. Dat vraagt van de politie een extra inspanning om hierover de duidelijke informatie te verkrijgen.

De ombudsman kan zich voorstellen dat de politie zo snel mogelijk naar de heer Y toeging om met eigen ogen te zien wat er aan de hand was. Op dat moment stond hij tegen een ruit te slaan, maar was de ruit niet kapot. De politie had op dat moment nog tijd om meer informatie te vragen aan het personeel. Bovendien hadden de politiemedewerkers hun mogelijkheden voor de inzet van geweld beter kunnen afwegen, op basis van wat zij hoorden en zagen. De politie heeft op dat moment niet voldoende de tijd genomen om de informatie te vergaren die nodig

was om een goede afweging te maken voor de inzet van het stroomstootwapen. In plaats daarvan is de politie direct in actie gekomen.

Daar komt bij dat uit de bevindingen blijkt dat de politie ervan uitging dat de heer Y vrijwel geen letsel van de toepassing zou overhouden. Daarmee is de politie voorbij gegaan aan de mogelijke gezondheidsrisico's die het gebruik van het stroomstootwapen bij kwetsbare, oudere personen met zich meebrengt. De politie heeft waargenomen dat de heer Y een oude man was en dat zijn psychische gesteldheid niet in orde was. De omstandigheid dat de heer Y in een verpleeghuis verbleef was ook een indicatie voor zijn kwetsbaarheid.

Geweldgebruik

De politie gebruikte het stroomstootwapen op een BOPZ-afdeling terwijl dat wettelijk verboden was. Daarom moet het geweldgebruik als onrechtmatig worden beoordeeld. Het is niet geheel onmogelijk dat onrechtmatig optreden desondanks behoorlijk is. De ombudsman vindt niet dat van zo'n uitzonderingssituatie in dit geval sprake was. Daarbij neemt de ombudsman in aanmerking dat ook het WODC opmerkte dat op basis van gezond verstand kan worden aangenomen dat het onverstandig is om een stroomstootwapen toe te passen op zwangere vrouwen of mensen met een kwetsbare gezondheid, hoewel hier geen hard wetenschappelijk bewijs voor is. Op basis van de mogelijke risico's acht de ombudsman het gebruik van het stroomstootwapen jegens de heer Y onder de gegeven omstandigheden onverantwoord.

Daarnaast meent de ombudsman dat het doel, het onder controle brengen van de heer Y, ook met een ander, minder ingrijpend middel had kunnen worden bereikt. De drie politieagenten hadden de heer Y vast kunnen pakken en naar de grond kunnen brengen. De ombudsman neemt daarbij in aanmerking dat het ging om een man die 73 jaar oud en slechts 1,60 meter groot was. De ombudsman oordeelt dat de politie ten onrechte naar het stroomstootwapen heeft gegrepen, zeker nu zij onvoldoende informatie had over de heer Y. Dat geldt voor de eerste schok en des te meer voor de 'nashok' die is gegeven toen de heer Y al op de grond lag. Er waren geen omstandigheden die het noodzakelijk maakten om de heer Y nog een tweede schok te geven. Het stroomstootwapen is geen proportioneel middel om medewerking te krijgen bij het omleggen van handboeien.

Informereren

Na afloop van het optreden was de familie van de heer Y ter plaatse. De politie heeft er toen voor gekozen om hen niet te informeren over het gebruik van het stroomstootwapen. Ook hebben zij niet met de instelling afgesproken dat de zorgmedewerkers de familie zouden inlichten. De politie heeft later terecht erkend dat zij de familie wél had moeten vertellen wat er gebeurd was. Ook voor deze casus geldt dat het optreden zodanig heftig was dat dit onverwijld gemeld had moeten worden, nu de heer Y zelf niet in staat was wie dan ook te informeren of op enige manier zijn beklag te doen.

Inzet stroomstootwapen niet evenredig

De politie heeft vóór de inzet van het stroomstootwapen niet voldoende informatie ingewonnen om een bewuste keuze te kunnen maken voor de toepassing van het stroomstootwapen. De politie heeft het stroomstootwapen toegepast terwijl dat risicovol en niet noodzakelijk was, omdat de heer Y ook met een minder ingrijpend middel onder controle gebracht had kunnen worden. Tot slot heeft de politie verzuimd om de familie van de heer Y te informeren over de toepassing van het stroomstootwapen. Al met al acht de ombudsman het optreden van de politie ook in dit geval in strijd met het evenredigheidsvereiste.

Persbericht

Wat betreft het persbericht van de politie oordeelt de ombudsman dat de politie vrijheid toekomt om in een persbericht haar visie te geven op de gebeurtenissen. Dat deze visie niet

geheel overeenkomt met de visie van de betrokkene maakt het uitbrengen van het persbericht nog niet onbehoorlijk. Daarvan is naar het oordeel van de ombudsman pas sprake als de betrokkene te gemakkelijk herkenbaar is voor anderen, er onnodig grievende termen worden gebruikt en/of belangrijke feiten opzettelijk niet of evident onjuist worden weergegeven. De ombudsman oordeelt dat dat in dit geval niet zo was. Verzoeker klaagt er voornamelijk over dat een aantal dingen zijn overdreven in het persbericht. Daarbij gaat het uiteindelijk om een kwestie van perceptie van de gebeurtenissen. Dit klachtonderdeel acht de ombudsman daarom niet gegrond.

Oordeel hoofdofficier van justitie

De hoofdofficier van justitie beoordeelde het gebruikte geweld. Hoewel hij erkende dat de inzet van het stroomstootwapen in dit geval niet rechtmatig was, vond hij het geweldgebruik toch geoorloofd omdat er geen lichter middel voor handen was. Net als in de casus van de heer X blijkt dat dit een summiere juridische toets betrof waarbij geen sprake was van voorafgaand gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen. Zonder een gedegen onderzoek naar de gebeurtenissen had de hoofdofficier van justitie niet tot een oordeel over het geweldgebruik mogen komen. Nu de Nationale ombudsman dit onderzoek zelf verricht heeft, kan hij op basis van zijn bevindingen niet anders dan concluderen dat het oordeel van de hoofdofficier van justitie over het gebruikte geweld niet begrijpelijk en onvoldoende gefundeerd is. De ombudsman acht het handelen van het OM daarom in strijd met het motiveringsvereiste.

Klachtbehandeling en evaluatie

Evenals in de zaak van de heer X heeft de politie de klacht over het gebruikte geweld niet in behandeling genomen, terwijl dat wel had moeten gebeuren om verzoeker de kans te geven zijn visie naar voren te brengen. De politie heeft ook de heer Y en zijn zoon de toegang tot het klachtrecht onthouden. De ombudsman vindt dat de politie hiermee het klachtrecht heeft geschonden. Verder ontbrak het ook nu aan een goede evaluatie, want volgens de betrokken agenten heeft die niet plaatsgevonden. De politie liet ook geen FARR-arts komen, hoewel dat in het kader van de pilot wel voor de hand liggend was geweest. Volgens de zoon van de heer Y hadden de gebeurtenissen een behoorlijke impact hadden op de (psychische) gezondheid van de heer Y. Dit had gemonitord moeten worden door de politie.

Conclusie

Ten aanzien van de klacht van de moeder van de heer X acht de Nationale ombudsman de klacht over de politie-eenheid Rotterdam gegrond wegens schending van het vereiste van evenredigheid. Haar klacht over het Openbaar Ministerie is gegrond wegens schending van het vereiste van goede motivering.

Ook ten aanzien van de klacht van de zoon van de heer Y acht de Nationale ombudsman de klacht over de politie-eenheid Rotterdam gegrond wegens schending van het vereiste van evenredigheid. Ook zijn klacht over het Openbaar Ministerie is gegrond wegens schending van het vereiste van goede motivering.

7 Slotbeschouwing

In november 2019 maakte de minister bekend dat in 2021 circa 17.000 agenten zullen worden uitgerust met een stroomstootwapen. De minister ziet het stroomstootwapen als een nuttige toevoeging op de geweldsmiddelen die de politie al heeft. De twee incidenten die wij hebben onderzocht, laten echter zien dat het stroomstootwapen geen wondermiddel is. De politie moet zich bewust zijn van de impact die het gebruik van het wapen heeft. Dat brengt mee dat zij zorgvuldig en terughoudend te werk moet gaan bij het gebruik van het stroomstootwapen. Dat moet te allen tijde en al helemaal als het gaat om een inzet in een GGZ-instelling of op een BOPZ-afdeling, waar geen verdachten wonen maar hulpbehoevenden.

Bij de incidenten die wij hebben onderzocht heeft de politie onvoldoende rekening gehouden met het risico van het gebruik van het stroomstootwapen voor de gezondheid van de betrokkenen. Bovendien heeft de politie beide keren het stroomstootwapen herhaaldelijk gebruikt, terwijl dat niet nodig was. Daarbij speelt een belangrijke rol dat we nog niet precies weten welk effect één of meerdere stroomstoten kunnen hebben op de gezondheid. We weten dat het middel bij gematigd gebruik op gezonde personen veilig is. Maar hoe zit dat bij kwetsbare personen, zoals ouderen, mensen in een psychose of mensen met een zwak hart? Hoe herstelt hun lichaam zich van een of meerdere elektrische schokken?

Ook psychisch laat het middel zijn sporen na. Van de buitenkant lijkt het er misschien op dat het stroomstootwapen alleen twee wondjes veroorzaakt op de plek waar het wapen tegen het lichaam wordt gehouden, of waar de pijltjes in het lichaam komen. Maar uit de verhalen van de getroffen en hun familie blijkt dat de impact veel verder gaat dan dat.

De politie staat voor de uitdaging om er voor te zorgen dat de 17.000 politieagenten die het stroomstootwapen krijgen het straks op een rechtmatige en behoorlijke wijze inzetten. Gedurende ons onderzoek hebben wij gezien dat er tijdens de pilot al een aantal dingen zijn verbeterd. De minister van Justitie en Veiligheid heeft de instructie die geldt voor de toepassing van het stroomstootwapen aangescherpt. Hierdoor ligt de lat voor de inzet van het stroomstootwapen op burgers die niet worden verdacht van een strafbaar feit een stuk hoger. Daarnaast heeft de politie onder meer de opleiding voor het gebruik van het stroomstootwapen uitgebreid en gezorgd voor meer en betere feedback.

Het is de vraag of de reeds genomen maatregelen voldoende zijn om te waarborgen dat het stroomstootwapen in de toekomst op een rechtmatige en behoorlijke wijze wordt ingezet. Het is belangrijk dat de politie en het OM lessen trekken uit de incidenten die wij hebben onderzocht. Zeker nu de toepassing van het stroomstootwapen in de GGZ weer is toegestaan. Onrechtmatige en onbehoorlijke inzet van het stroomstootwapen kan worden voorkomen als de betrokken instanties handelen conform de volgende richtlijnen:

Zorg dat de politieagenten getraind zijn en dat zij de instructie en de gezondheidsrisico's kennen

De politieagenten die het stroomstootwapen gaan gebruiken, moeten in elk geval goed weten wanneer zij het mogen inzetten. De politie moet dus de tijd nemen om de agenten vertrouwd te maken met de instructie. Daarbij moeten agenten ook worden geïnformeerd over wat er wel en niet bekend is over de gezondheidsrisico's en de implicaties daarvan. Verder moeten de agenten voldoende getraind en geoefend zijn in de toepassing van het wapen voordat zij ermee worden uitgerust.

Bereid de inzet zo goed mogelijk voor

De bijzondere eigenschappen van het stroomstootwapen vragen om een zorgvuldige afweging vooraf. Dat betekent in elk geval dat de politie moet overwegen in hoeverre het stroomstootwapen zal bijdragen aan het bereiken van haar doel, welke alternatieven er zijn om het doel te bereiken en wat de mogelijke gezondheidsrisico's zijn voor de betrokkene. Over dat laatste moet de politie actief informatie inwinnen als die mogelijkheid er is.

Wij zijn ons ervan bewust dat de politie zich vaak in dreigende en hectische situaties begeeft. En dat agenten dan niet altijd de tijd hebben om uitgebreid te overleggen over de wijze waarop zij zullen optreden. Toch dringen wij erop aan om agenten in de opleiding aan te leren vóór de inzet van het stroomstootwapen een moment te nemen voor overleg. Als overleg geen optie is, moeten zij in elk geval ieder voor zich een bewuste afweging maken of de inzet van het stroomstootwapen de beste optie is.

Sta stil bij de effectiviteit van het stroomstootwapen

Tijdens de inzet moet de politie stil blijven staan bij de vraag of het beoogde doel met het stroomstootwapen wordt bereikt. Met andere woorden: of de toepassing van het stroomstootwapen effectief is. Als dat niet zo is, moet de politie het gebruik direct staken.

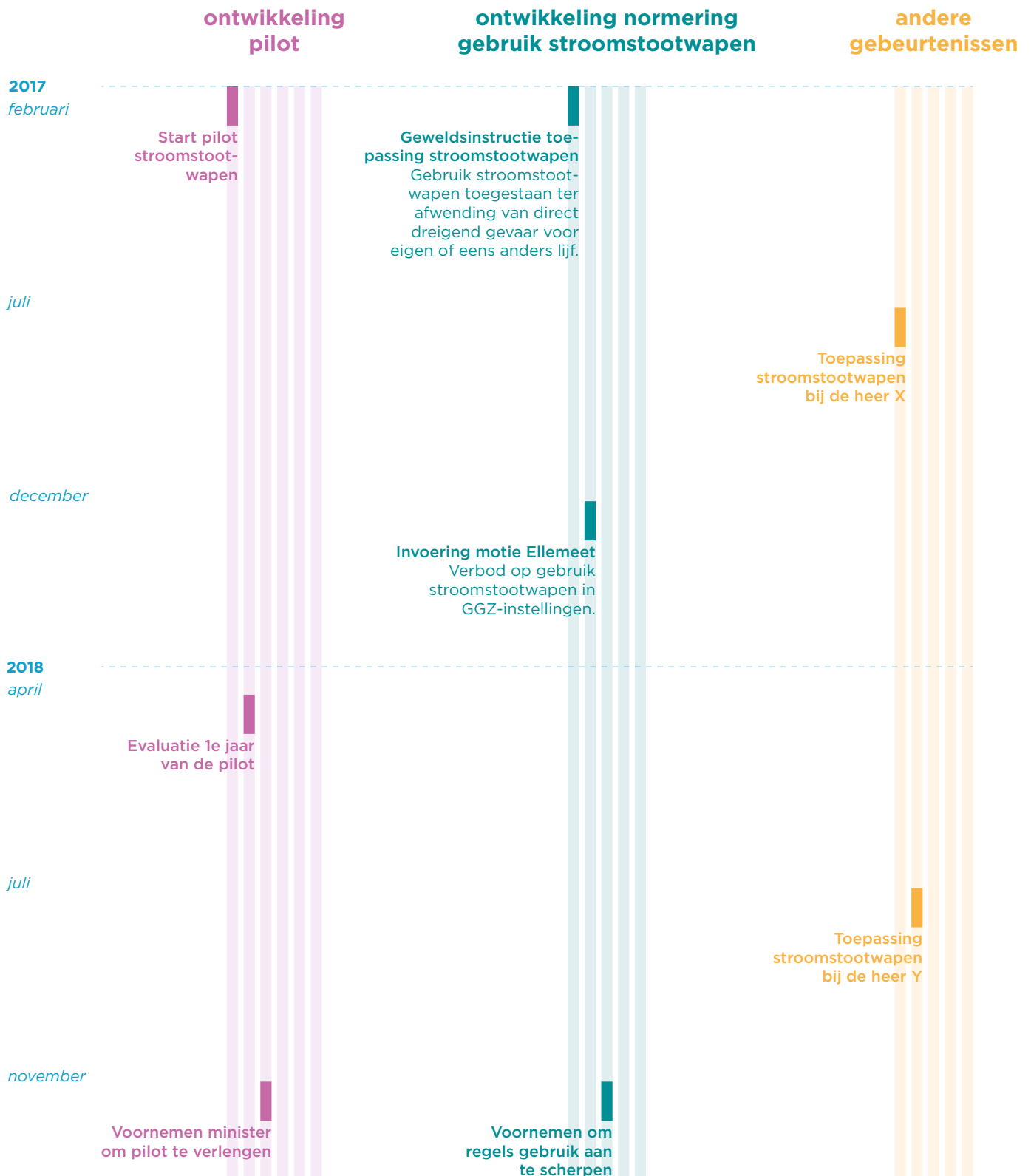
Informeer de betrokkenen over de inzet van het stroomstootwapen

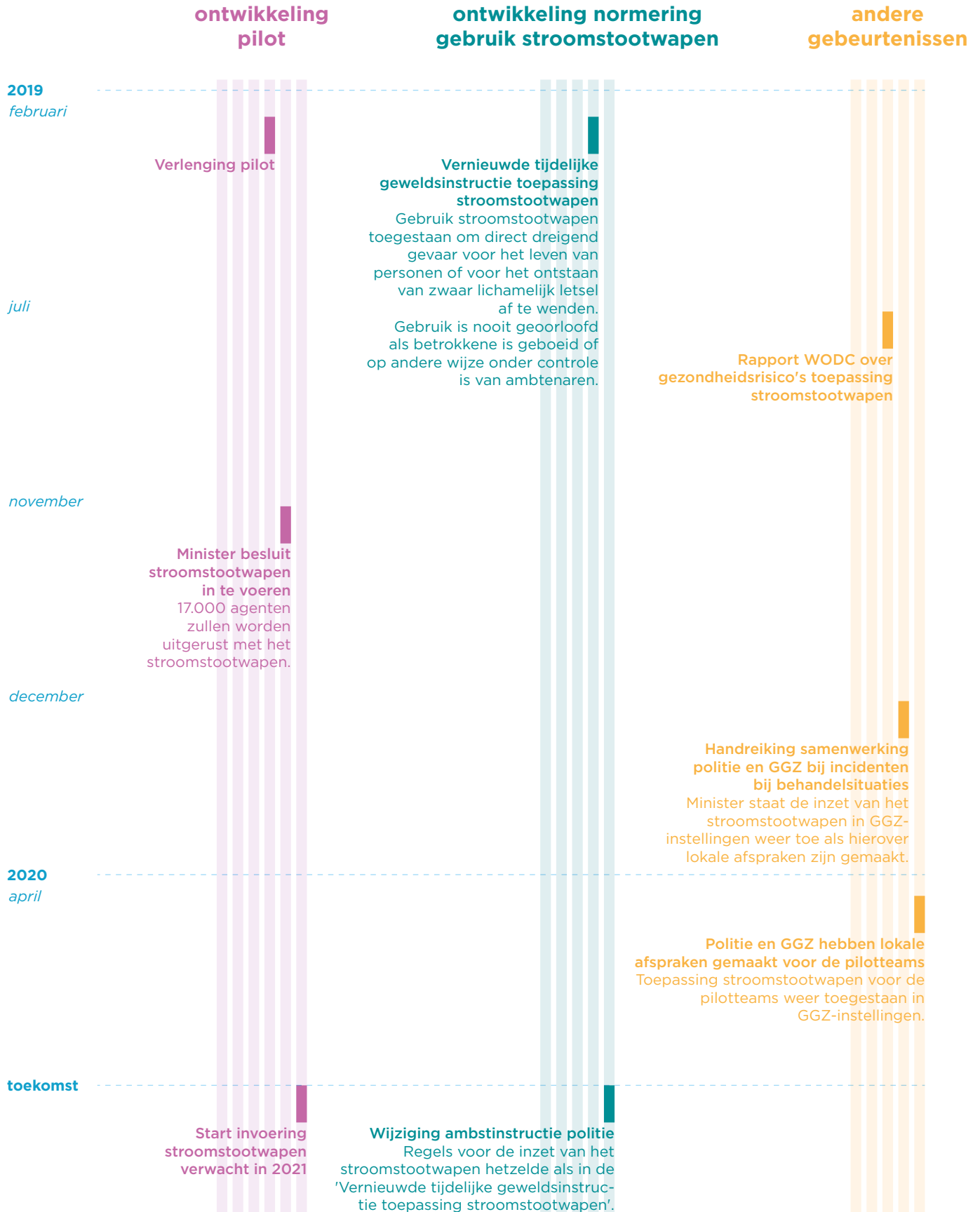
Uit de door ons onderzochte casus blijkt hoezeer het van belang is dat de betrokkenen achteraf goed worden geïnformeerd over de toepassing van het stroomstootwapen. Als de politie de betrokkene(n) achteraf geen goede uitleg geeft, grijpt het geweldgebruik zwaarder in. De noodzaak tot informatieverstrekking is nog extra dringend wanneer de betrokkene zelf niet in staat is om te bevatten of te delen wat er is gebeurd, zoals bij de door ons onderzochte incidenten het geval was. We bevelen de politie aan een checklist stroomstootwapennazorg te ontwikkelen voor de agenten die met het wapen worden uitgerust. Agenten weten dan wat ze moeten doen na de toepassing van het stroomstootwapen. In de checklist moet onder meer aandacht zijn voor het informeren van de betrokkene of diens familie, zowel door actief informatie te geven als door te laten weten waar betrokkenen terecht kunnen met vragen.

Evalueer de toepassing van het stroomstootwapen en leer ervan

Tot slot drukken we zowel de politie als het OM op het hart om het gebruik van het stroomstootwapen goed te blijven evalueren. Een goede evaluatie kan ervoor zorgen dat fouten geen tweede keer gemaakt worden. Dit is cruciaal voor iedere lerende organisatie. Door informatie te verzamelen over de inzet van het stroomstootwapen kan de politie ook meer zicht krijgen op de effecten die het wapen heeft. Het is daarom een goed initiatief van de minister om iedere getaserde persoon medisch te laten onderzoeken om data te verzamelen. Het verdient aanbeveling ook ervaringen uit te wisselen met andere landen waar het stroomstootwapen wordt toegepast.

Bijlage: tijdslijn

Nationale ombudsman

Postbus 93122
2509 AC Den Haag

Telefoon (070) 356 35 63
nationaleombudsman.nl

Rapportnr: 2020/014 is een uitgave van
de Nationale ombudsman, mei 2020

